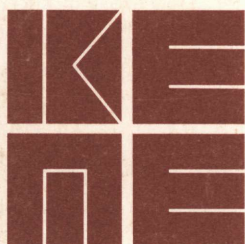

Εκθέσεις 12

για το Πρόγραμμα 1988 - 1992

Εμπόριο - Διανομή

Αθήνα 1990

Μακέτα εξωφύλλου: Μιχάλης Ιερωνυμίδης

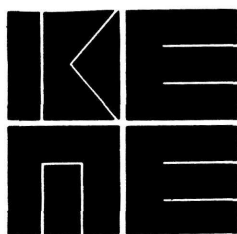
Εμπόριο - Διανομή

Εκθέσεις 12

για το Πρόγραμμα 1988 - 1992

Εμπόριο - Διανομή

Αθήνα 1990

Copyright 1990

του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
Ιπποκράτους 22 - 106 80 Αθήνα

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) ιδρύθηκε το 1959 ως μια μικρή ερευνητική μονάδα με την επωνυμία "Κέντρον Οικονομικών Ερευνών", με βασικό σκοπό την επιστημονική μελέτη των οικονομικών προβλημάτων της Ελλάδας, την ενθάρρυνση των οικονομικών ερευνών και τη συνεργασία με άλλα επιστημονικά ιδρύματα.

Το 1964 το ΚΕΠΕ πήρε τη σημερινή του ονομασία και διάρθρωση και του ανατέθηκαν οι εξής πρόσθετες αρμοδιότητες: (α) η κατάρτιση σχεδίων βραχυχρόνιων, μεσοχρόνιων και μακροχρόνιων προγραμμάτων ανάπτυξης, η εκπόνηση σχεδίων προγραμμάτων περιφερειακής και χωροταξικής ανάπτυξης, καθώς και προγραμμάτων δημόσιων επενδύσεων, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που καθορίζει η κυβέρνηση· (β) η παρακολούθηση και ανάλυση της βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης εξέλιξης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και η κατάρτιση προτάσεων για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων· (γ) η επιμόρφωση νέων οικονομολόγων, ιδιαίτερα σε θέματα προγραμματισμού και οικονομικής ανάπτυξης.

Το ΚΕΠΕ έχει αναπτύξει και αναπτύσσει έντονη δραστηριότητα σε όλους τους πιο πάνω τομείς. Διεξάγει συστηματικές έρευνες πάνω σε βασικά θέματα της ελληνικής οικονομίας, εκπονεί σχέδια προγραμμάτων ανάπτυξης, παρακολουθεί τις βραχυχρόνιες εξελίξεις, χορηγεί υποτροφίες για μεταπτυχιακές σπουδές στην οικονομική επιστήμη και τον προγραμματισμό και οργανώνει διαλέξεις και σεμινάρια.

Στα πλαίσια αυτών των δραστηριοτήτων εντάσσεται και η δημοσίευση μελετών, που είναι αποτέλεσμα έρευνας μελετητών του ΚΕΠΕ, καθώς και διαλέξεων, που δίνονται από διακεκριμένους επιστήμονες οι οποίοι προσκαλούνται από το Κέντρο.

Το ΚΕΠΕ βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με αντίστοιχα επιστημονικά ιδρύματα του εξωτερικού και ανταλλάσσει εκδόσεις, όπως και απόψεις και πληροφορίες πάνω σε θέματα τρεχουσών οικονομικών εξελίξεων και μεθόδων οικονομικής έρευνας, συμβάλλοντας και με αυτό τον τρόπο στην προαγωγή της οικονομικής επιστήμης στη χώρα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η κατάρτιση εθνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων προϋποθέτει εμπειριστατωμένη ανάλυση των δεδομένων και όσο το δυνατό πληρέστερη κατανόηση των προβλημάτων και των δυνατοτήτων της οικονομίας. Η εξασφάλιση της προϋπόθεσης αυτής αποτελεί ίσως και την πολυτιμότερη συνεισφορά του προγραμματισμού στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Στα πλαίσια της κατάρτισης του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-1992 συστάθηκαν Ομάδες Εργασίας για τη διερεύνηση των προβλημάτων και των προοπτικών των διάφορων κλάδων και δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας, τα πορίσματα των εργασιών των οποίων διατυπώθηκαν σε αναλυτικές εκθέσεις.

Παρά τις επιφυλάξεις που ενδέχεται να διατυπωθούν για ορισμένες γνώμες ή απόψεις οι οποίες εκφράζονται στις εκθέσεις αυτές, αποφασίστηκε η δημοσίευσή τους, όχι μόνο γιατί κρίθηκε σκόπιμη η ευρύτερη προβολή του έργου τόσων επιστημόνων και ειδικών, αλλά και γιατί θεωρήθηκε ότι προσφέρουν χρήσιμο υλικό, για την παραπέρα διερεύνηση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων της χώρας.

Καθηγήτρια ΜΑΡΙΑ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
Επιστημονική Διευθύντρια

Κέντρο Προγραμματισμού
και Οικονομικών Ερευνών
Δεκέμβριος 1989

Η Έκθεση αυτή, για το Εμπόριο-Διανομή, έγινε από Ομάδα Εργασίας που συγκροτήθηκε με τις 1015/378/27.4.1987 και 1605/557/7.7.1987 Κοινές Αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου.

Σύμφωνα με τους όρους εντολής η Ομάδα εξέτασε την υφιστάμενη κατάσταση στον κλάδο του εμπορίου, τα προβλήματα και τις αδυναμίες που παρουσιάζει και τις δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης του σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των λοιπών κλάδων της οικονομίας και τη διαδικασία ολοκλήρωσης της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς. Τέλος στην Έκθεση προσδιορίζονται οι στόχοι για την προσεχή πενταετία και προτείνονται μέτρα πολιτικής για την υλοποίηση των στόχων αυτών.

Η εργασία κατανεμήθηκε στα μέλη της Ομάδας, τα οποία και υπέβαλαν εισηγήσεις για τα επιμέρους θέματα. Οι εισηγήσεις αυτές συζητήθηκαν διεξοδικά πριν διατυπωθούν στην τελική τους μορφή. Απόψεις μελών που δεν υιοθετήθηκαν και που παρουσιάζουν ενδιαφέρον, κατά την άποψη του εισηγητή τους, παρατίθενται σε παράρτημα της Έκθεσης.

Ο ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΑΛ. Ν. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ-ΔΙΑΝΟΜΗ

Με την αριθ. 1015/378/27.4.1987 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, που συμπληρώθηκε από την αριθ. 1605/557/7.7.1987, συγκροτήθηκε στο ΚΕΠΕ Ομάδα Εργασίας, στα πλαίσια κατάρτισης του Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-1992, για τη μελέτη του τομέα Εμπόριο-Διανομή, η οποία αποτελείται από τους πιο κάτω:

1. Ουγγαρέζο Γεώργιο	Σύμβουλο Υπουργού Εμπορίου, Πρόεδρο
2. Γκοτσίδη Χρίστο	Σύμβουλο Υπουργού Εμπορίου
3. Κόκκορη Κώστα	Διευθυντή Προστασίας Ανταγωνισμού Υπουργείου Εμπορίου
4. Καραγιάννη Εάνθο με Αναπληρωτή του τον	Γεωπόνο βαθμού Α' Υπουργείου Γεωργίας
5. Γέσιο Χρ.	Γεωπόνο βαθμού Β' Υπουργείου Γεωργίας
6. Μυλωνόπουλο Αλέξανδρο	Επιστημονικό Ερευνητή ΚΕΠΕ
7. Παπαλουκά Αικατερίνη	Υπάλληλο ΠΕ1 Υπουργείου Εμπορίου
8. Συμεωνίδου Ευνίκη	Υπάλληλο ΠΕ12 Υπουργείου Εμπορίου
9. Κατσαρό Απόστολο	Προϊστάμενο Διεύθυνσης Τιμών της Γ.Γ. ΕΣΥΕ
10. Μωραΐτου Φλώρα	Αρχιτέκτονα-Μηχανικό της Διεύθυνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ

Συντάκτης της Έκθεσης ορίστηκε ο Αλέξανδρος Μυλωνόπουλος, και Γραμματέας η Κυριακή Τσαγκαράκη, Υπάλληλος ΠΕ1 Υπουργείου Εμπορίου.

Έργο της Ομάδας Εργασίας θα είναι:

1. Η ανάλυση των εξελίξεων στον τομέα του Εμπορίου-Διανομής, με περισσότερη λεπτομέρεια για την πιο πρόσφατη περίοδο και ειδικότερη αναφορά στην περίοδο που κάλυψε το Πενταετές 1983-1987. Θα συλλεγούν, θα αναλυθούν και θα παρουσιαστούν τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία με σκοπό την πληρέστερη δυνατή διάγνωση.
2. Η ανάλυση των κυριότερων προβλημάτων σε σχέση με τις βασικές αναπτυξιακές επιδιώξεις που θα ορίσει η κυβέρνηση, το κείμενο των οποίων θα δοθεί έγκαιρα στην Ομάδα και με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε. Στόχος θα είναι η σωστή διάγνωση για την έκταση, τη σημασία και το χαρακτήρα κάθε προβλήματος και τις διασυνδέσεις του με άλλα προβλήματα.
3. Η ανάλυση των κυριότερων δυνατοτήτων ανάπτυξης και αντιμετώπισης προβλημάτων, καθώς και των προοπτικών που διαγράφονται, με στόχο να φανούν οι κατευθύνσεις προς τις οποίες φαίνεται σκόπιμο να αναζητηθούν λύσεις.
4. Οι ιεραρχημένες προτάσεις για λύσεις σε θεσμικά και οργανωτικά θέματα, με εκτιμήσεις πιθανού κόστους και προσδιορισμό των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των κυριότερων από αυτές.
5. Οι προτάσεις για βασικά αναπτυξιακά έργα κατά σειρά προτεραιότητας, με συγκριτική εκτίμηση του πιθανού κόστους και των ωφελειών του καθενός.
6. Οι προτάσεις (σημεία 4 και 5) θα διαμορφωθούν στα πλαίσια των βασικών αναπτυξιακών επιδιώξεων που αναφέρθηκαν πιο

πάνω (σημείο 2) και με βάση όλη την ανάλυση.

7. Ειδικότερα για το Εμπόριο-Διανομή, τόσο στο στάδιο της ανάλυσης όσο και κατά τη διαμόρφωση των προτάσεων, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη διερεύνηση και αντιμετώπιση των θεμάτων που ανακύπτουν σε σχέση με την προοπτική απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών, καθώς και σε σχέση με τις πιθανές εξελίξεις στην Κοινοτική πολιτική για τον τομέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1.1.	Η συμμετοχή του εμπορίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	21
1.2.	Η δομή του χονδρικού και λιανικού εμπορίου της χώρας	23
1.2.1.	Αριθμός καταστημάτων και απασχολούμενοι	23
1.2.2.	Γεωγραφική κατανομή καταστημάτων και απασχολούμενων	26
1.2.3.	Συγκέντρωση κατά κλάδο δραστηριότητας .	27
1.2.4.	Μέγεθος καταστημάτων με βάση τον αριθμό των απασχολούμενων	27
1.2.5.	Αριθμός καταστημάτων ανά 1.000 κατοίκους	28
1.2.6.	Αριθμός καταστημάτων κατά τάξη μεγέθους απασχόλησης	28
1.2.7.	Κατανομή καταστημάτων κατά νομική μορφή	30
1.2.8.	Σχέση δείκτη λιανικών πωλήσεων και δείκτη τιμών καταναλωτή	30
1.3.	Ο τομέας του εμπορίου και η συμμετοχή μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες	32
1.4.	Το θεσμικό πλαίσιο του εμπορίου στη χώρα μας ..	38
1.4.1.	Γενικά	38
1.4.2.	Η χρηματοδότηση του εμπορίου	39
1.4.3.	Αγορανομικές και άλλες διοικητικές παρεμβάσεις	42

1.4.4. Η προστασία του ανταγωνισμού	44
1.4.5. Η προστασία του καταναλωτή	45
1.4.6. Το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων ..	46
1.4.7. Το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων	54

2. ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1. Γενικά	55
2.2. Χρηματοδότηση	56
2.3. Αγορανομικές και άλλες διοικητικές παρεμβάσεις	57
2.4. Η προστασία του ανταγωνισμού	58
2.5. Η προστασία του καταναλωτή	60
2.6. Το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων	62
2.7. Το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων	64

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Πίνακες	65

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Απόψεις μελών που δεν υιοθετήθηκαν από την Ομάδα Εργασίας	81

ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σελίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1:	Ποσοστό (%) συμμετοχής του εμπορίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	22
ΠΙΝΑΚΑΣ 2:	Αριθμός καταστημάτων και απασχολούμενων στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο	24
ΠΙΝΑΚΑΣ 3:	Δείκτης εξέλιξης του αριθμού των καταστη- μάτων και της απασχόλησης	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 4:	Απασχολούμενοι ανά κατάσταση	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 5:	Απασχολούμενοι ανά κατάσταση σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 6:	Αριθμός καταστημάτων ανά 1.000 κατοίκους	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 7:	Ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη τιμών κατα- ναλωτή και του δείκτη αξίας λιανικών πω- λήσεων	31

ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

Σελίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.1:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά κλάδο ..	67
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.2:	Κατανομή απασχολουμένων στο εμπόριο κα- τά φύλο	68
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.3:	Κατανομή καταστημάτων και απασχολουμέ- νων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα κατά το 1969 και το 1978	70
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.4:	Κατανομή καταστημάτων και απασχολουμέ- νων κατά νομό κατά το 1978	71
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.5:	Αριθμός καταστημάτων χονδρικού και λια- νικού εμπορίου κατά κλάδο δραστηριότητας κατά το 1978	74
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.6:	Αριθμός καταστημάτων χονδρικού και λια- νικού εμπορίου κατά τάξεις μεγέθους απα- σχόλησης κατά το 1978	76
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.7:	Κατανομή καταστημάτων χονδρικού και λια- νικού εμπορίου κατά νομική μορφή και τά- ξεις μεγέθους απασχόλησης κατά το 1978	77
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.8:	Δείκτης αξίας λιανικών πωλήσεων κατά τα έτη 1975-1986	78
ΠΙΝΑΚΑΣ Π.9:	Εξέλιξη δείκτη τιμών καταναλωτή κατά τα έτη 1975-1986	79

1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1.1. Η συμμετοχή του εμπορίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Η συμμετοχή του εμπορίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν από το 1981 μέχρι το 1986 ήταν γύρω στο 13% (βλέπε Πίνακα Π.1 του Παραρτήματος Ι). Η αντίστοιχη συμμετοχή κατά το 1975 ήταν 13,7%, δηλαδή κατά τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται ελαφρά μείωση.

Λαμβανομένου υπόψη ότι η συμμετοχή της γεωργίας κυμαίνεται από 17%-18% και της μεταποίησης από 18%-19%, γίνεται αμέσως φανερή η σπουδαιότητα του εμπορίου για την εθνική οικονομία και η σημασία που πρέπει να δοθεί για τη βελτίωση της παραγωγικότητάς του. Ενδεικτικά, στον Πίνακα 1 εμφανίζεται η συμμετοχή του εμπορίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ορισμένων χωρών της Ευρώπης και των ΗΠΑ.

Από την άποψη των προοπτικών για το μέλλον, είναι δύσκολο να εκφραστεί γνώμη για την εξέλιξη του ποσοστού αυτού στη χώρα μας. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι η βελτίωση της παραγωγικότητας του κλάδου θα συμβάλει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στη συμπίεση του ποσοστού αυτού. Από την άλλη μεριά όμως με την εν γένει εξέλιξη πρέπει να αναμένεται αύξηση της διαφήμισης και ορισμένων άλλων υπηρεσιών του εμπορίου που θα ασκήσουν ανοδικές πιέσεις του ποσοστού συμμετοχής του εμπορίου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αναπτυγμένης χώρας με υψηλό ποσοστό συμμετοχής του εμπορίου είναι οι ΗΠΑ, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ποσοστό (%) συμμετοχής του εμπορίου
στο Αναθάρυστο Εγχώριο Προϊόν

Γερμανία	Γαλλία	Ιταλία	Ισπανία	Βέλγιο	ΗΠΑ	Ελλάδα
1975 1982	1975 1981	1975 1982	1975 1981	1975 1982	1975 1982	1975 1982
9,5 9,5	11,1 10	12,7 12,9	11,5 12	12,6 9,7	17,1 16	13,7 12,8

Πηγή: United Nations, National Accounts,

Statistics: Main Aggregates and Detailed Tables, 1982.

1.2. Η δομή του χονδρικού και λιανικού εμπορίου της χώρας

1.2.1. Αριθμός καταστημάτων και απασχολούμενοι

Οι παράμετροι που προσδιορίζουν τη δομή ενός κλάδου της οικονομίας, όπως είναι το εμπόριο της χώρας, είναι ο αριθμός των καταστημάτων (επαγγελματικός χώρος άσκησης της δραστηριότητας), ο αριθμός των απασχολουμένων και ο κύκλος εργασιών.

Επειδή οι εθνικές στατιστικές της χώρας δεν περιλαμβάνουν επαρκή στοιχεία για την τρίτη παράμετρο (κύκλος εργασιών), η προσπάθεια της μελέτης της δομής θα στηριχτεί στις δύο πρώτες, δηλαδή στον αριθμό καταστημάτων και στην απασχόληση.

Από τα απογραφικά στοιχεία της ΕΣΥΕ των ετών 1958, 1969 και 1978, προκύπτει ο Πίνακας 2 που απεικονίζει τη δομή του κλάδου του εμπορίου.

Η ποσοστιαία μεταβολή των στοιχείων του Πίνακα 2 με βάση το έτος 1958 παρουσιάζει την εικόνα του Πίνακα 3 για τα δύο μεγέθη του εμπορίου της χώρας (λαμβανομένης υπόψη της υποσημείωσης του Πίνακα 2).

Μελετώντας τον Πίνακα 3 παρατηρούμε μίαν αυξητική τάση τόσο στον αριθμό των καταστημάτων όσο και στην απασχόληση. Τούτο γίνεται περισσότερο αντιληπτό στη σύγκριση της 20ετίας 1958-1978, με πιο έντονη την αύξηση στα μεγέθη της περιοχής Πρωτεύουσας, ιδίως στο λιανικό εμπόριο, όπου υπήρξε διπλασιασμός σχεδόν του αριθμού των καταστημάτων και φυσικά της απασχόλησης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατά φύλο κατανομή των απασχολούμενων στο εμπόριο. Ειδικότερα κατά την 30.9.1978, στο σύνολο των εργαζομένων στο εμπόριο, το 68% ήταν άνδρες και το 32% γυναίκες. Στο χονδρικό εμπόριο, οι απασχολούμενοι άνδρες ήταν 78%

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αριθμός καταστημάτων και απασχολούμενων
στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο

	<u>Χονδρικό εμπόριο</u>		<u>Λιανικό εμπόριο</u>	
	<u>Αριθμός καταστημάτων</u>		<u>Αριθμός απασχολούμενων</u>	
	1958	1969	1978 ¹	1978
Σύνολο χώρας	20.600	26.760	25.266	104.700
Περιοχή Πρωτεύουσας	8.337	11.424	11.758	26.890
				134.898
				38.922
				50.492
Σύνολο χώρας	63.342	85.215	91.341	180.237
Περιοχή Πρωτεύουσας	32.808	47.977	53.207	55.724
				82.927
				102.026

1. Δεν περιλαμβάνεται ο αριθμός των καταστημάτων (και απασχόληση) των μεσιτών και αντιπροσώπων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Δείκτης εξέλιξης του αριθμού των καταστημάτων
και της απασχόλησης

	<u>Χονδρικό εμπόριο</u>				<u>Λιανικό εμπόριο</u>			
	1958	1969	1978	1958	1969	1978	1958	1978
	<u>Καταστήματα</u>							
Σύνολο χώρας	100,0	129,9	122,3	100,0	128,8	153,4		
Περιοχή Πρωτεύουσας	100,0	136,4	141,0	100,0	144,7	187,8		
	<u>Απασχόληση</u>							
Σύνολο χώρας	100,0	134,5	144,2	100,0	131,8	159,5		
Περιοχή Πρωτεύουσας	100,0	146,2	162,2	100,0	148,8	186,7		

ενώ οι γυναίκες ήταν 22%. Στο λιανικό εμπόριο οι άνδρες ήταν 65% ενώ οι γυναίκες 35%. Παρατηρούμε δηλαδή, όπως άλλωστε αναμενόταν, ότι στο λιανικό εμπόριο το ποσοστό των γυναικών είναι μεγαλύτερο από εκείνο του χονδρικού εμπορίου. Τα μεγαλύτερα ποσοστά γυναικών παρατηρούνται στο λιανικό εμπόριο και στα είδη φαρμακείου και καλλυντικών, ενδυμάτων και υφασμάτων και φυλικών (λεπτομερέστερα στοιχεία στον Πίνακα Π.2 του Παραρτήματος Ι).

1.2.2. Γεωγραφική κατανομή καταστημάτων και απασχολούμενων

Πέραν των ανωτέρω, σημαντική θεωρείται και η εξέταση της γεωγραφικής κατανομής των στοιχείων των δύο τελευταίων απογραφών (1969 και 1978). Ο βαθμός συγκέντρωσης των καταστημάτων, και φυσικά και της απασχόλησης, σε ορισμένα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας παρουσιάζει ενδιαφέρον (βλέπε αναλυτικά στοιχεία του Πίνακα Π.3 του Παραρτήματος Ι). Για το χονδρικό εμπόριο ο βαθμός αυτός της συγκέντρωσης είναι πιο έντονος για την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας όπου συγκεντρώνεται το 46,5% των καταστημάτων και το 58,2% των απασχολούμενων στον κλάδο, με δεύτερο στη σειρά το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας στο οποίο συγκεντρώνεται το 21,2% των καταστημάτων και το 19,3% της απασχόλησης.

Στο λιανικό εμπόριο ο βαθμός της συγκέντρωσης φαίνεται πιο χαλαρός, με συνέπεια στην Περιφέρεια της Πρωτεύουσας να συγκεντρώνεται το 31,4% του αριθμού των καταστημάτων και το 36,2% του αριθμού των απασχολούμενων του κλάδου. Βέβαια και εδώ το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας βρίσκεται στη δεύτερη θέση με 21,8% και 20,7% αντίστοιχα ενώ η Λοιπή Στ.Ελλάδα και η Πελοπόννησος έχουν ποσοστά γύρω στο 10% η κάθε μία. Αυτό σημαίνει πως

το λιανικό εμπόριο έχει πιο συμμετρική γεωγραφική κατανομή σε σχέση με το χονδρικό εμπόριο (στον Πίνακα Π.4 του Παραρτήματος Ι εμφανίζεται η κατανομή των στοιχείων κατά νομό κάθε γεωγραφικού διαμερίσματος για στοιχεία μόνο του 1978).

1.2.3. Συγκέντρωση κατά κλάδο δραστηριότητας

Στο χονδρικό εμπόριο η συγκέντρωση της δραστηριότητας, από άποψη αριθμού καταστημάτων αλλά και απασχόλησης, εντοπίζεται στους κλάδους "Διατροφή-Ποτά-Καπνός", "Ευλεία και οικοδομικά υλικά" και "Μηχανήματα, οχήματα, εξαρτήματα και ανταλλακτικά μηχανημάτων" όπου το ποσοστό συγκέντρωσης των καταστημάτων φτάνει το 56,7% και της απασχόλησης το 51,3%.

Αντίθετα, η κατανομή των καταστημάτων και η απασχόληση στο λιανικό εμπόριο εμφανίζεται πιο ομαλή, με μόνη εξαίρεση τον κλάδο "Καταστήματα τροφίμων-ποτών" όπου τα ποσοστά συγκέντρωσης για τα καταστήματα και την απασχόληση είναι 39,6% και 35,1% αντίστοιχα (αναλυτικότερα στοιχεία στον Πίνακα Π.5 του Παραρτήματος Ι).

1.2.4. Μέγεθος καταστημάτων με βάση τον αριθμό των απασχολούμενων

Το μέγεθος των καταστημάτων με βάση τον αριθμό των απασχολούμενων εμφανίζεται στους Πίνακες 4 και 5.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Απασχολούμενοι ανά κατάσταση

	<u>Χονδρικό εμπόριο</u>			<u>Λιανικό εμπόριο</u>		
	1958	1969	1978	1958	1969	1978
Σύνολο χώρας	3,1	3,2	3,6	1,7	1,8	1,8
Περιοχή Πρωτεύουσας	3,9	4,2	4,5	2,1	2,1	2,1

Στον Πίνακα 4 παρατηρούμε ότι στο μεν χονδρικό εμπόριο η αύξηση του μεγέθους των καταστημάτων είναι μικρή στο δε λιανικό εμπόριο το μέγεθος των καταστημάτων παραμένει το ίδιο.

Από τη σύγκριση των στοιχείων του Πίνακα 5 προς τα αντίστοιχα της χώρας μας (Πίνακας 4) προκύπτει σαφώς το συμπέρασμα ότι το μέγεθος των καταστημάτων στην Ελλάδα εμφανίζεται αρκετά μικρό με εξαίρεση την Ιταλία.

1.2.5. Αριθμός καταστημάτων ανά 1.000 κατοίκους

Στον Πίνακα 6 εμφανίζεται ο αριθμός των καταστημάτων ανά 1.000 κατοίκους τόσο στη χώρα μας όσο και σε μερικές ευρωπαϊκές χώρες για τις οποίες βρήκαμε στοιχεία.

Στον Πίνακα 6 φαίνεται επίσης ο μεγάλος αριθμός καταστημάτων στη χώρα μας σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ιδιαίτερα μεγάλος είναι ο αριθμός στο λιανικό εμπόριο. Εξαίρεση αποτελεί και πάλι η Ιταλία.

1.2.6. Αριθμός καταστημάτων κατά τάξη μεγέθους απασχόλησης

Ο συντριπτικά μεγαλύτερος αριθμός καταστημάτων τόσο στο χονδρικό όσο και στο λιανικό εμπόριο απασχολούν μέχρι 1 άτομο. Πιο συγκεκριμένα, στο χονδρικό εμπόριο κατά το 1978, σε σύνολο 25.266 καταστημάτων, τα απασχολούνται μέχρι 1 άτομο ήταν 9.144, ήτοι ποσοστό 36%, ενώ τα απασχολούνται από 10 άτομα και πάνω ήταν 1.278, ήτοι ποσοστό 5%. Στο λιανικό εμπόριο επί συνόλου 160.599 καταστημάτων, τα απασχολούνται μέχρι 1 άτομο ήταν 89.635, ήτοι ποσοστό 56%, ενώ τα απασχολούνται 10 άτομα και πάνω ήταν 985, ήτοι ποσοστό 0,6% (αναλυτικότερα στοιχεία στον Πίνακα Π.6 του Παραρτήματος Ι).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Απασχολούμενοι ανά κατάσταση σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες

	Φιλαν- δία	Γαλλία	Ιταλία	Λουξεμ- βούργο	Νορβη- γία	Σουηδία	Ηνωμένο Βασίλειο	Ελλάδα
	1980	1982	1971	1978	1981	1982	1980	1978
Χονδρικό εμπόριο	10,8	9	4,5	7,3	7,4	8,1	-	3,6
Λιανικό εμπόριο	4,6	4	1,9	4,1	3,8	5,4	10,4	1,8

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Αριθμός καταστημάτων ανά 1.000 κατοίκους

	Ελλάδα	Φιλαν- δία	Γαλλία	Ιταλία	Νορβη- γία	Σουη- δία	Ηνωμένο Βασίλειο
	1978	1980	1982	1971	1980	1980	1981
Χονδρικό εμπόριο	2,7	1,6	1,8	2,1	3,3	2,7	1,7
Λιανικό εμπόριο	17,0	7,5	7,6	16,0	8,1	6,6	4,2

Πηγή: U.N., Statistical Yearbook, 1982.

1.2.7. Κατανομή καταστημάτων κατά νομική μορφή

Και στο σημείο τούτο παρατηρείται το φαινόμενο της μεγάλης συγκέντρωσης των επιχειρήσεων σε δύο είδη νομικής μορφής, δηλαδή ο μεγαλύτερος αριθμός εμπορικών επιχειρήσεων τόσο στο χονδρικό όσο και στο λιανικό εμπόριο έχει τη μορφή της ατομικής επιχείρησης, δεύτερη δε κατά σειρά έρχεται η μορφή της ΟΕ. Πιο συγκεκριμένα στο χονδρικό εμπόριο επί 25.266 καταστημάτων τα 12.519, ήτοι ποσοστό 50%, έχουν τη μορφή της ατομικής επιχείρησης, τα δε 7.631, ήτοι ποσοστό 30%, της ΟΕ.

Στο λιανικό εμπόριο επί συνόλου 160.599 καταστημάτων, τα 136.278, ήτοι ποσοστό 85%, έχουν τη μορφή της ατομικής επιχείρησης, τα δε 19.181, ήτοι ποσοστό 12%, της ΟΕ (βλέπε αναλυτικότερα στοιχεία στον Πίνακα Π.7 του Παραρτήματος Ι).

1.2.8. Σχέση δείκτη λιανικών πωλήσεων και δείκτη τιμών καταναλωτή

Από τη μελέτη του Πίνακα 7 και ιδιαίτερα της τελευταίας στήλης, προκύπτει η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού μεταβολής του δείκτη λιανικών πωλήσεων προς τη μέση μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή.

Έτσι κατά τα έτη 1975-1978, όπου το ποσοστό μεταβολής του μέσου πληθωρισμού κάθε χρόνο ήταν χαμηλό, η σχέση της μέσης αύξησης του δείκτη λιανικών πωλήσεων προς την αντίστοιχη μέση αύξηση του Δ.Τ.Κ. (πληθωρισμού) είναι θετική, κυμαινόμενη από 48,9% το 1975, σε 28,7% το 1976, σε 54,5% το 1977 και σε 37,7% το 1978.

Τούτο σημαίνει ότι οι λιανικές πωλήσεις (τζίρος) κάλυπταν την πληθωριστική αύξηση των τιμών και άφηναν θετική εξέλιξη

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή
και του δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων

- α. Εντός έκαστου έτους (Δεκέμβριος προς Δεκέμβριο, Δ/Δ)
- β. Μέσου δείκτη έκαστου έτους προς μέσο δείκτη προηγούμενου έτους (Μ/Μ)
- γ. Μέσου δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων

Έτη	Δ/Δ %	Μ/Μ %	Δείκτης αξίας λιανικών πωλήσεων	$\frac{\Delta.Λ.Π.(3)}{\Delta.Τ.Κ.(2)} \times 100$
	(1)	(2)	(3)	(4)
1975	15,9	13,1	19,5	148,9
1976	11,6	13,5	17,5	128,7
1977	12,8	12,1	18,7	154,5
1978	11,6	12,6	17,3	137,3
1979	24,8	19,0	17,0	89,5
1980	26,1	24,8	21,9	88,3
1981	22,5	24,5	20,3	82,9
1982	19,1	20,9	16,0	76,6
1983	19,9	20,2	19,8	98,0
1984	18,1	18,5	25,0	135,2
1985	25,0	19,3	17,4	90,2
1986	16,9	23,0	20,0	87,0

στον όγκο των πωλήσεων, δηλαδή το εμπόριο είχε δυναμική εξέλιξη.

Σε αντίθεση, στα επόμενα χρόνια, με εξαίρεση το έτος 1984, η εξέλιξη του όγκου (τιζίρου) των λιανικών πωλήσεων δεν κάλυπτε την αύξηση των τιμών, με συνέπεια οι σχέσεις να είναι αρνητικές, δηλαδή παρόλο που ο δείκτης λιανικών πωλήσεων βαίνει αυξανόμενος, η αύξηση αυτή είναι μικρότερη της αύξησης του μέσου ετήσιου πληθωρισμού, με αποτέλεσμα να έχουμε αρνητικές εξελίξεις στη σύγκριση των δύο ποσοστών, πράγμα που σημαίνει ότι ο όγκος των πωλήσεων έπρεπε να είναι αυξημένος κατά 10,5% το 1979, κατά 11,7% το 1980, κατά 17,1% το 1981 κ.ο.κ. για να μην υπάρχει, τουλάχιστον, απώλεια λιανικών πωλήσεων κατά τα έτη αυτά (αναλυτικότερα στοιχεία για το δείκτη λιανικών πωλήσεων και την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή στους Πίνακες Π.8 και Π.9 του Παραρτήματος Ι).

1.3. Ο τομέας του εμπορίου και η συμμετοχή μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

Πριν προχωρήσουμε στην εξέταση του θεσμικού πλαισίου και των άλλων προβλημάτων του εμπορίου, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στο καθεστώς που ισχύει από το 1981, δηλαδή από την ένταξή μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, που έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας γενικότερα αλλά και του τομέα του εμπορίου που μας αφορά εδώ.

Η ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης περιλαμβάνει βασικές διατάξεις σχετικά με την απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ των κρατών-μελών.

Συγκεκριμένα:

- Το άρθρο 12 προβλέπει την πλήρη κατάργηση των εισαγωγικών

δασμών και των επιβαρύνσεων ισοδύναμου αποτελέσματος μεταξύ των κρατών-μελών.

- Τα άρθρα 30 και 34 απαγορεύουν τους ποσοτικούς περιορισμούς κατά την εισαγωγή και εξαγωγή των εμπορευμάτων και τα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος.
- Το άρθρο 95 προβλέπει ότι τα κράτη-μέλη δεν επιτρέπεται να επιβάλλουν σε προϊόντα κοινοτικής προέλευσης φόρους ανώτερους από αυτούς που άμεσα ή έμμεσα επιβαρύνουν ομοειδή προϊόντα.
- Το άρθρο 106, σε συνδυασμό με το άρθρο 30, προβλέπει την πλήρη απελευθέρωση των πληρωμών για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

Επισημαίνεται ότι ο οποιοσδήποτε εθνικός έλεγχος των τιμών στα γεωργικά προϊόντα, καθώς και η επιβολή περιθωρίου κέρδους, θεωρούνται μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος με ποσοτικούς περιορισμούς στο βαθμό που επηρεάζουν εισαγόμενα κοινοτικά προϊόντα και αντίκεινται στους κανόνες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Παρά τις βασικές ρυθμίσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω, διαπιστώθηκε ότι η Κοινοτική αγορά εξακολουθεί να είναι διαιρεμένη σε σημαντικό βαθμό, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον για τους πολίτες, τη βιομηχανία, τον ανταγωνισμό, το εμπόριο και εν γένει την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Προκειμένου να θεραπευτεί η κατάσταση αυτή της αγοράς, έχουν προβλεφθεί ρυθμίσεις που θα ισχύσουν σταδιακά μέχρι το 1992 και οι οποίες θα επιτρέψουν την πλήρη ενοποίηση της Κοινο-

τικής αγοράς και θα επηρεάσουν έμμεσα και το εσωτερικό εμπόριο των κρατών-μελών.

Συγκεκριμένα:

- Στον τομέα της ελεύθερης διακίνησης των γεωργικών προϊόντων, θα γίνει εναρμόνιση των βασικών υγειονομικών προδιαγραφών ώστε να εκδίδονται πιστοποιητικά με το Κοινοτικό σήμα υγειονομικού ελέγχου από τον τόπο παραγωγής. Στον τόπο κατανάλωσης θα γίνονται μόνο κατασταλτικοί έλεγχοι και θα προβλέπονται αυστηρές κυρώσεις σε περιπτώσεις που διαπράττονται απάτες ή σημειώνονται παραλείψεις. Από τα πιο πάνω καθίσταται φανερό ότι προκειμένου η χώρα μας να ανταποκριθεί στο ανωτέρω σύστημα ελέγχου, θα πρέπει να δημιουργήσει ανάλογη υποδομή σε εργαστήρια φυτοϋγειονομικού ή κτηνιατρικού ελέγχου.
- Στον τομέα της άρσης των εμποδίων για την ελεύθερη διακίνηση των βιομηχανικών προϊόντων, προωθείται η εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών για την καθιέρωση προτύπων και τεχνικών προδιαγραφών σε διάφορους τομείς με στόχο την ανάπτυξη τόσο της βιομηχανίας όσο και του εμπορίου.
- Στον τομέα του εμπορίου των υπηρεσιών, έγινε συνείδηση στην Κοινότητα ότι η κατάλληλη κινητοποίηση τόσο των νέων υπηρεσιών (πληροφορική, οπτικοακουστικές υπηρεσίες) όσο και των παραδοσιακών (μεταφορές, τράπεζες, ασφάλειες) μπορεί να παίξει σοβαρό ρόλο στη στήριξη της βιομηχανίας και του εμπορίου. Ενδεικτικά, μπορούμε να πούμε ότι το εμπόριο θα διευκολυνθεί με τη θέσπιση ελεύθερης πληρωμής για κάθε τύπο ασφάλισης και από τους κοινούς κανόνες λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ειδικότερα στον τραπεζικό τομέα, θα υπάρξουν κοινές ρυθμίσεις για τραπεζικούς λογαριασμούς σε υποκαταστήματα στο εξωτερικό, τις ενυπόθηκες πιστώσεις κ.λπ.

- Όσον αφορά στις νέες τεχνολογίες και υπηρεσίες, το κοινωνικό σύστημα εμπορίας και διανομής θα υποστεί έναν πλήρη τεχνολογικό μετασχηματισμό, π.χ. η τηλεοπτικογραφία στο σπίτι θα επιτρέψει να παραγγέλλονται τα προϊόντα κατευθείαν στον κατασκευαστή, ανατρέποντας τα παραδοσιακά κυκλώματα διανομής. Επίσης έχει κατατεθεί το πρόγραμμα TEDIS (Trade Electronic Data Interchange System) το οποίο προβλέπει την πλήρη αυτοματοποίηση των διαδικασιών στις παραγγελίες, την τιμολόγηση, την πληροφόρηση για τα αποθέματα κ.λπ. Το πρόγραμμα αυτό προβλέπεται ότι θα τεθεί σε εφαρμογή σε 4 χρόνια.
- Στον τομέα της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων θα γίνει συνένωση των χρηματαγορών με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ανταγωνιστικό χρηματοοικονομικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις. Παράλληλα θα λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα στο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης για την περίπτωση στρέβλωσης του ανταγωνισμού μέσω του διαμοιρασμού των αγορών ή μέσα από συγκαλυμμένες ενισχύσεις από δημόσιους πόρους.
- Είναι ευνόητο ότι καταλυτικό ρόλο στο χώρο του εμπορίου, όπως άλλωστε και στους λοιπούς τομείς της εθνικής μας οικονομίας, θα παίξει η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, καθώς και η τροποποίηση των πιστωτικών μας συστημάτων ενόψει της εναρμόνισης των τραπεζικών εργασιών. Υπό τις ανωτέρω συνθήκες θα διευκολυνθεί η ξένη επιχειρηματική διείσδυση και στον κλάδο του εμπορίου στο βαθμό που η διείσδυση αυτή

εξαρτάται από τον παράγοντα της κίνησης κεφαλαίων.

- Η εναρμόνιση των ποιοτικών προδιαγραφών και της τυποποίησης στα πλαίσια της ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας μέχρι το 1992 θα επηρεάσει κυρίως την εγχώρια βιομηχανική παραγωγή. Τούτο σημαίνει ότι εάν ένας κλάδος της βιομηχανίας δεν εναρμονιστεί με τις Κοινοτικές προδιαγραφές στο επίπεδο του εμπορίου, το πρόβλημα θα εκδηλωθεί με αύξηση των εισαγωγών.

Ανακεφαλαιώνοντας, το πρόγραμμα που έχει καταρτίσει η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς μέχρι το 1992 προβλέπει την άρση όλων των εμποδίων που υπάρχουν σήμερα στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών και τα οποία αποτελούν την αιτία για την κατάτμηση της Κοινοτικής αγοράς.

Τα εμπόδια αυτά διακρίνονται σε:

- α. Φυσικά εμπόδια (τελωνειακοί έλεγχοι που έχουν σχέση με τη διακίνηση προσώπων, ζώων και εμπορευμάτων).
- β. Τεχνικά εμπόδια (όλα τα εμπόδια που τίθενται στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μετά τη διάβαση των συνόρων ή και εμπόδια στο εμπόριο των υπηρεσιών όπως ασφάλειες, τράπεζες, κρατικές προμήθειες κ.ά.).
- γ. Φορολογικά εμπόδια (είναι τα εμπόδια που προκύπτουν από την άνιση φορολογική μεταχείριση των εμπορευμάτων και των επιχειρήσεων).

Όπως γίνεται φανερό από την πιο πάνω περιγραφή, τα προβλεπόμενα μέτρα έχουν σκοπό τη δημιουργία ευνοϊκού οικονομικού

περιβάλλοντος και έχουν κατασταλτικό χαρακτήρα, δηλαδή έρχονται να άρουν τα υπάρχοντα εμπόδια στα κράτη-μέλη. Τα μέτρα πολιτικής μέσα σε ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα πρέπει να εισάγουν νέες ρυθμίσεις για τη σωστή λειτουργία του εμπορίου (ωράριο, χρηματοδότηση κ.λπ.).

Επιπλέον η πραγματοποίηση των στόχων στον τομέα του εμπορίου μπορεί να υποβοηθηθεί και από τις νέες τεχνολογίες και υπηρεσίες που προωθούνται από την ΕΟΚ όπως είναι οι προτάσεις της Επιτροπής για το σταδιακό άνοιγμα της αγοράς στις υπηρεσίες πληροφοριών.

Ένα άλλο μέτρο που θα βοηθούσε στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής συνεργασίας και του εμπορικού τομέα είναι η δυνατότητα δημιουργίας "Ευρωπαϊκού Ομίλου Οικονομικού Σκοπού" από συνεργαζόμενες εμπορικές επιχειρήσεις των χωρών της Κοινότητας με σκοπό τη δημιουργία κοινών αποθηκευτικών χώρων, την έρευνα για εξεύρεση προμηθευτών κ.ά. Επίσης υπάρχει ήδη πρόγραμμα δράσης για μικρομεσαίες επιχειρήσεις και για τη δημιουργία τοπικών αγορών. Το θεσμικό πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ομίλου Οικονομικού Σκοπού, όπως ορίζεται από σχετική Κοινοτική Οδηγία, διευκολύνει τη διασυνοριακή συνεργασία οικονομικού σκοπού, όχι μόνο μεταξύ εταιρειών αλλά και φυσικών προσώπων, επειδή αίρει τις δυσκολίες νομικής, διαδικαστικής ή φορολογικής φύσης, οι οποίες αποθαρρύνουν μια τέτοια συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων. Έχει σκοπό την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας των μελών του και την αύξηση των κερδών τους, όχι την πραγματοποίηση δικών του κερδών.

1.4. Το θεσμικό πλαίσιο του εμπορίου στη χώρα μας

1.4.1. Γενικά

Το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι εμπορικές μονάδες στη χώρα μας αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους δεν είναι και τόσο ευνοϊκό για την ανάπτυξή τους. Είναι γεγονός ότι το εμπόριο θεωρείτο και ίσως θεωρείται από πολλούς ακόμη και σήμερα ως μη παραγωγικός κλάδος που προσauξάνει τις τιμές και επιβαρύνει τον καταναλωτή αδικαιολόγητα. Βεβαίως κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι παρατηρούνται και τέτοιες καταστάσεις, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο, όταν η παραγωγικότητα των εμπορικών επιχειρήσεων είναι χαμηλή, και όταν ο μηχανισμός της αγοράς και ο ανταγωνισμός δε λειτουργούν ικανοποιητικά. Παρόμοιες όμως καταστάσεις μπορούν να παρατηρηθούν σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Είναι αλήθεια ότι αντιλήφεις όπως οι παραπάνω έχουν αρχίσει ήδη να υποχωρούν, ιδιαίτερα μάλιστα με την ένταξή μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες όπου ο εμπορικός τομέας αντιμετωπίζεται ως εξίσου παραγωγικός με τους άλλους τομείς. Δεν είναι δε ίσως υπερβολή να λεχθεί ότι η αναμενόμενη εισβολή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από την ΕΟΚ στον τομέα του εμπορίου στη χώρα μας θα είναι εξίσου ισχυρή αν μη πιο ισχυρή από την εισβολή στους άλλους τομείς της οικονομίας. Συνέπεια ενός τέτοιου ενδεχομένου θα είναι ότι οι ξένες εμπορικές επιχειρήσεις που θα δραστηριοποιηθούν στην Ελλάδα θα αυξήσουν τις εισαγωγές προϊόντων από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες σε βάρος των προϊόντων που παράγονται εγχώρα.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφής η ανάγκη σοβαρής μελέτης και εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου μέσα στο οποίο ο τομέας του εμπορίου καλείται να αναπτύξει τη δραστηριότητά του στη χώ-

ρα μας. Αυτό θα πρέπει να γίνει σύντομα για να επωφεληθούν όσο είναι δυνατό οι ελληνικές επιχειρήσεις να δημιουργήσουν μονάδες ικανές να αντέξουν στον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων της Κοινότητας που θα εγκατασταθούν εδώ ή με οποιοδήποτε τρόπο να αναπτύξουν εμπορικές δραστηριότητες στον ελληνικό χώρο.

1.4.2. Η χρηματοδότηση του εμπορίου

Η χρηματοδότηση της οικονομίας μας από το τραπεζικό σύστημα δεν είναι ελεύθερη αλλά ρυθμίζεται από κανόνες που καθορίζονται από τις νομισματικές αρχές. Ήδη, ευρισκόμενοι στη διαδικασία της ολοκλήρωσης της κοινής ευρωπαϊκής αγοράς, έχει αρχίσει μια διαδικασία φιλελευθεροποίησης του χρηματοδοτικού συστήματος. Η περίοδος αυτή που διανύουμε είναι πολύ σημαντική για μια ομαλή μετάβαση στην απελευθέρωση του χρηματικού συστήματος. Ειδικότερα τα ισχύοντα σήμερα για τη χρηματοδότηση του εσωτερικού εμπορίου έχουν σε γενικές γραμμές ως ακολούθως:

I. Πάγιες εγκαταστάσεις

Δάνεια για πάγιες εγκαταστάσεις της εμπορικής επιχείρησης δίνονται από τις εμπορικές τράπεζες ή και την Κτηματική Τράπεζα και μπορούν να φτάσουν το 60% της συνολικής δαπάνης του κτιρίου. Δάνεια για απόκτηση οικοπέδου δεν δίνονται.

Για τον εξοπλισμό της επιχείρησης δίνονται δάνεια που μπορούν να φτάσουν μέχρι το 70% της αξίας του.

Το επιτόκιο καθορίζεται ελεύθερα από την τράπεζα που παρέχει το δάνειο. Οι τράπεζες όμως έχουν υποχρέωση να καταθέσουν ποσό ίσο προς το 18% του δανείου στην Τράπεζα της Ελλάδος ατόκως. Έτσι, στην πράξη, ο τόκος των δανείων αυτών ανέρχεται στο 22%-23% περίπου έναντι του 18,5% που φτάνει για τα δάνεια προς τη βιομηχανία.

II. Κεφάλαιο κίνησης

α. Χονδρικό εμπόριο

Για την αγορά εγχώριων προϊόντων μπορεί να δοθεί από τις εμπορικές τράπεζες δάνειο διάρκειας πέντε μηνών. Όριο για το ύψος του δανείου δεν υπάρχει. Για τη διασφάλιση της χρησιμοποίησης του δανείου για την αγορά εγχώριων προϊόντων γίνεται χρήση δέγραμμων επιταγών.

Το επιτόκιο για τους ίδιους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω φτάνει το 22%-23%.

Για τον ίδιο σκοπό μπορεί να δοθεί δάνειο από το ειδικό κεφάλαιο για τη βιοτεχνία. Οι έμποροι έχουν δυνατότητα να αντλήσουν κεφάλαια για απευθείας αγορά από τη βιοτεχνία τους μετρητοίς. Τα δάνεια αυτά είναι διάρκειας 5 μηνών και έχουν ανώτατο ύψος 40 εκατ. δρχ. Το επιτόκιο στην περίπτωση αυτή διαμορφώνεται, λόγω ειδικών ρυθμίσεων, σε 17,5%.

β. Λιανικό εμπόριο

Το λιανικό εμπόριο μπορεί να χρηματοδοτηθεί:

- Για αγορές τοις μετρητοίς χρηματοδοτούμενων ειδών εσωτερικού ή εξωτερικού.
- Με προεξόφληση συναλλαγματικών που προέρχονται από πωλήσεις ειδών διαρκείας.

Στις περιπτώσεις αυτές το 30% της αξίας καταβάλλεται από τον αγοραστή τοις μετρητοίς και το υπόλοιπο με συναλλαγματικές διάρκειας 5 μηνών, σε 10 μηνιαίες δόσεις.

Το επιτόκιο εδώ, όπως και σε όλες τις επόμενες κατηγορίες χρηματοδότησης, καθορίζεται ελεύθερα από τις τράπεζες, αλλά

στην πράξη διαμορφώνεται στο 22%-23% περίπου για το λόγο ότι, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι τράπεζες έχουν υποχρέωση να καταθέσουν ποσό ίσο προς το 18% των χορηγούμενων δανείων στην Τράπεζα της Ελλάδος ατόκως.

III. Έκτακτες ανάγκες

Δύναται να δοθεί χρηματοδότηση για έκτακτες ανάγκες σε ποσοστό του κύκλου εργασιών των χρηματοδοτούμενων ειδών. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 15% για τα πρώτα 50 εκατ. δρχ. του κύκλου εργασιών και 10% για τον κύκλο εργασιών πάνω από τα 50 εκατ. δρχ. Η συνολική χρηματοδότηση δεν μπορεί να υπερβεί τα 25 εκατ. δρχ.

IV. Άνευ δικαιολογητικών

Δύναται να δοθεί χρηματοδότηση μέχρι 2 εκατ. δρχ. διάρκειας ενός έτους. Ο χρόνος μπορεί να παραταθεί εφόσον εξοφληθεί το ήμισυ του δανείου, σε ενάμισι έτος. Η χρηματοδότηση για έκτακτες ανάγκες και η άνευ δικαιολογητικών υπολογίζονται αθροιστικά και δεν μπορεί να δοθεί δάνειο μεγαλύτερο των 25 ετών.

V. Καταναλωτική πίστη

Η καταναλωτική πίστη δύναται να δοθεί:

- α. Απευθείας στον καταναλωτή για αγορά ειδών διάρκειας, με προτιμολόγιο και δέγγραμμες επιταγές. Το ποσό της χρηματοδότησης κυμαίνεται ανάλογα με το είδος και φτάνει συνήθως το 60% της αξίας του.
- β. Προσωπικά δάνεια μέχρις 100.000 δρχ. ετήσιας διάρκειας. Μπορεί να δοθεί παράταση, για άλλο ένα εξάμηνο εφόσον εξοφληθεί

το ήμισυ της αξίας του δανείου.

γ. Με πιστωτικές κάρτες μέχρις 150.000 δρχ. και με εξόφληση σε 10 μηνιαίες δόσεις.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το επιτόκιο όλων των δανείων καθορίζεται από τις εμπορικές τράπεζες και στην πράξη διαμορφώνεται στο 22%-23%, πλην των δανείων από το ειδικό κεφάλαιο για τη βιοτεχνία όπου το επιτόκιο διαμορφώνεται στο 17,5%.

Στο πλαίσιο της ενοποιημένης Κοινοτικής αγοράς οι ανωτέρω χρηματοδοτικοί μηχανισμοί θα υποστούν πλήρη μετασχηματισμό με την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, δεδομένου ότι η απελευθέρωση αυτή θα επηρεάσει και τη λειτουργία του πιστωτικού συστήματος.

1.4.3. Αγορανομικές και άλλες διοικητικές παρεμβάσεις

Με βάση το Νόμο που ψηφίστηκε πρόσφατα, έγινε νέα κατάταξη των ειδών από τα ουσιώδη στην ανεπάρκεια, στην επάρκεια και τα επουσιώδη, στα ελεγχόμενα και μη ελεγχόμενα. Η κατάταξη έγινε με κριτήρια επάρκειας παραγωγής ή και εισαγωγών, δομής των κλάδων ολιγοπωλιακής, μονοπωλιακής ή ανταγωνιστικής συμμετοχής στον οικογενειακό προϊπολογισμό, εποχιακής ζήτησης και προσφοράς κ.λπ. στοιχείων που επηρεάζουν μόνιμα ή εποχιακά τη διαμόρφωση των τιμών.

Η Γνωμοδοτική Επιτροπή, της οποίας προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εμπορίου, συνεχίζει τις συνεδριάσεις της για τη λεπτομερή κατάταξη των ειδών.

Επίσης η Αγορανομική Επιτροπή μελετά τον καθορισμό της έννοιας της αισχροκέρδειας και του υπερβολικού κέρδους.

Το όλο πνεύμα είναι προς την κατεύθυνση της σταδιακής απελευθέρωσης της αγοράς με τη δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού και διαφάνειας και την κατάργηση των περιττών παρεμβάσεων και αστυνομεύσεων.

Ο Κώδικας Τροφίμων και Ποτών έχει ανάγκη εκσυγχρονισμού σύμφωνα με τα Κοινοτικά πρότυπα και τις προδιαγραφές του Διεθνούς Codex Alimentarius, ακριβώς γιατί μέσα σε αυτή την αγορά μετά το 1992 θα επιβιώσουν οι επιχειρήσεις μας.

Στα τρία προηγούμενα χρόνια ολοκληρώθηκε μόνο η τροποποίηση των άρθρων 88, 89, 90 και 91 που αφορούν στα προϊόντα αλλαντοποιίας και τα παρασκευάσματα κρέατος, ενώ έγινε εναρμόνιση προς τις ντιρεκτίβες της ΕΟΚ που αφορούν στις ενδείξεις-σημάνσεις των τροφίμων και τα προσθετικά. Επίσης τροποποιήθηκε το άρθρο 83 που αφορά προδιαγραφές των λευκών τυριών άλμης.

Από πλευράς εργαστηριακού ελέγχου, η πολυδιάσπαση που υπάρχει προκαλεί σπατάλη προσωπικού, εξοπλισμού, επικαλύψεις-συναρμοδιότητες, με αποτέλεσμα τη διενέργεια πλημμελούς ελέγχου υγειονομικού, ποιοτικού, κοστολογικού και αποβαίνει σε βάρος του καταναλωτή και των επιχειρήσεων που ήδη εφαρμόζουν Κοινοτικές προδιαγραφές.

Για την καλύτερη ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, είναι ανάγκη να καθιερωθεί σύστημα ποιοτικού ελέγχου.

Αναφορικά με τη δημιουργία ενιαίου φορέα ελέγχου τροφίμων, οι αρμόδιες επιτροπές κατά καιρούς έχουν μελετήσει, έχουν καταγράψει την υποδομή που υπάρχει, το προσωπικό, τις αρμοδιότητες, τα ζητούμενα, τις δυνατότητες, το σχεδιασμό και τη λειτουργία του ενιαίου φορέα. Απομένει η υλοποίηση των προτάσεων

για τη δημιουργία του φορέα.

Ο καθορισμός τιμής μονάδας για όλα τα προϊόντα που πωλούνται συσκευασμένα, ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να συγκρίνει τις τιμές, βρίσκεται στο στάδιο της εφαρμογής. Είναι γεγονός ότι προς την κατεύθυνση αυτή όλες οι σύγχρονες παραγωγικές, μεταποιητικές και εμπορικές επιχειρήσεις έχουν προχωρήσει πολύ. Έτσι καθημερινά αυξάνει ο αριθμός και η ποικιλία των επώνυμων τυποποιημένων και συσκευασμένων προϊόντων με όλες τις ενδείξεις (συστατικά ή σύνθεση του προϊόντος ποιοτική και ποσοτική, χρόνος διατηρησιμότητας, τρόπος συντήρησης) μέχρι και την τιμή μονάδας. Οι δε καταναλωτές απέδειξαν στην 5ετία αυτή ότι παρά το κόστος, προτιμούν το προϊόν που έχει ταυτότητα και πληροί τις προδιαγραφές της σύγχρονης τεχνολογίας και διαιτητικής.

1.4.4. Η προστασία του ανταγωνισμού

Η προστασία του ανταγωνισμού διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 703/77 για τον έλεγχο των μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Με Προεδρικό Διάταγμα, η Υπηρεσία Προστασίας Ανταγωνισμού έχει οριστεί Εθνική Αρχή για την εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, είναι δε ταυτόχρονα αρμόδια για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 703/77. Στα πλαίσια αυτά διεξάγει έρευνες για τη διαπίστωση παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού, συντάσσει εισηγήσεις και εισάγει τις υποθέσεις στην Επιτροπή Ανταγωνισμού για γνωμοδότηση.

Από το 1982 μέχρι σήμερα η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, που έχει γνωμοδοτικό χαρακτήρα, γνωμοδότησε για διά-

φορες υποθέσεις που αφορούσαν αρνητικές πιστοποιήσεις, καταγγέλλει ή αυτεπάγγελτες έρευνες, επί των οποίων έχουν εκδοθεί αντίστοιχες αποφάσεις του Υπουργού Εμπορίου.

Κατά το ίδιο, ως άνω, χρονικό διάστημα η υπηρεσία προέβη σε ελέγχους κατά κλάδους επιχειρήσεων, για διαπίστωση της λειτουργίας της αγοράς. Συμμετείχε στα αρμόδια όργανα του ΟΟΣΑ και της UCTAD που εξετάζουν θέματα ανταγωνισμού, καθώς και στους ελέγχους που έκαναν Κοινοτικοί υπάλληλοι σε ελληνικές επιχειρήσεις για διαπίστωση ύπαρξης παραβάσεων των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης της Ρώμης.

Η παραπάνω δραστηριότητα μπορούμε να πούμε ότι ήταν παθητική, επειδή δεν ήταν δυνατό να επεμβαίνει στην αγορά για τη δημιουργία συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού, εφόσον οι τιμές πολλών προϊόντων καθορίζονται και ο έλεγχος των επιχειρήσεων γίνεται με αγορανομικές διατάξεις που δεν επιτρέπουν τη δημιουργία συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού.

1.4.5. Η προστασία του καταναλωτή

Η Υπηρεσία Προστασίας και Ενημέρωσης του Καταναλωτή (ΥΠΕΚ) ιδρύθηκε το 1977 και από το 1982 λειτουργεί σε νέα βάση. Σκοπός της είναι η προστασία και πληροφόρηση των καταναλωτών σε ό,τι αφορά στην υγεία, εκπαίδευση και στα οικονομικά τους συμφέροντα.

Οι δραστηριότητες του ΥΠΕΚ μέχρι σήμερα ήταν ποικίλες και κυρίως: Πρώτο, ενημέρωση του καταναλωτή με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για επίκαιρα και ενδιαφέροντα θέματα. Δεύτερο, προσωπική, καθώς επίσης δια τηλεφώνου ή αλληλογραφίας, ενημέρωση και πληροφόρηση. Τρίτο, ανταλλαγή απόψεων με παρεμφερείς οργα-

νισμούς ή υπηρεσίες άλλων χωρών και παρακολούθηση ξένων εντύπων σχετικών με τον καταναλωτή. Τέταρτο, συμμετοχή σε συνεδριάσεις για θέματα του καταναλωτή στα πλαίσια της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ.

Το καταναλωτικό κίνημα στην Ελλάδα βρίσκεται στα πρώτα του βήματα αν το συγκρίνουμε με τα αντίστοιχα των χωρών της ΕΟΚ η δε διαπραγματευτική θέση του καταναλωτή είναι μειονεκτική.

Προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης καταναλωτικών συνεταιρισμών και της δημιουργίας καταστημάτων από αυτούς δεν έχει δοθεί η πρέπει σημασία, ενώ σε χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπου από μόνες τους διάφορες οργανώσεις καταναλωτών ίδρυσαν καταστήματα, προέκυψαν θαυμάσια αποτελέσματα για τους ίδιους τους καταναλωτές αλλά και για τη γενικότερη ανταγωνιστική λειτουργία της αγοράς. Υπάρχουν περιπτώσεις που χωρίς καμιά κρατική στήριξη τέτοια καταστήματα είναι ρυθμιστικοί πιλότοι της αγοράς.

1.4.6. Το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων

Η ελληνική αγορά γεωργικών προϊόντων χαρακτηρίζεται από χαμηλή ανάπτυξη δομών εμπορίας και ενώ στον τομέα της εξωτερικής αγοράς υπό την πίεση της προώθησης των εξαγωγών σημειώθηκε κάποια πρόοδος, στην εσωτερική αγορά η κατάσταση παραμένει σχεδόν στάσιμη.

Η εσωτερική αγορά χαρακτηρίζεται από έλλειψη:

- α. Σύγχρονων οργανωμένων χονδρεμπορικών επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα στα νωπά οπωροκηπευτικά, το εμπόριο είναι σχεδόν αποκλειστικά μεταπρατικό (προμήθεια).

- β. Επαρκούς υποδομής μονάδων εμπορίας, π.χ. συσκευαστήρια, φυκτικού χώρου, κέντρα διανομής, μεταφορικά μέσα κ.ά. Σημαντική βελτίωση προβλέπεται με τα επιμέρους τομεακά προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας.
- γ. Αγορών (τοπικών, κεντρικών, δημοτικών, λαϊκών) και πληροφόρησης. Σημαντική βελτίωση προβλέπεται με τα Προγράμματα Αγορών του Υπουργείου Γεωργίας.
- δ. Σύγχρονης αντίληψης και άσκησης εμπορίας (δilogκωμένος μεταπρατισμός, αντιπαλότητα ιδιωτικών-συνεταιριστικών φορέων, απουσία συλλογικών δραστηριοτήτων, απουσία ή χαμηλό ποσοστό διανομής κ.ά.).

Τα μειονεκτήματα αυτά σε συνδυασμό με:

- α. Την άσκηση παρεμβατικής πολιτικής (αγορανομικές τιμές, ποσοστά κέρδους κ.ά.) που λειτουργεί σε βάρος της παραγωγής και υπέρ των εισαγωγών, παρεμποδίζει τον ανταγωνισμό και δημιουργεί παραεμπόριο.
- β. Την ύπαρξη αναχρονιστικής και αντιαναπτυξιακής νομοθεσίας.
- γ. Τη μη εφαρμογή της τυποποίησης των προϊόντων.

Τα παραπάνω έχουν ως συνέπεια:

- α. Τη μη λειτουργία μέχρι σήμερα των κανόνων της αγοράς (προσφορά-ζήτηση), με αποτέλεσμα τη στρέβλωση τόσο της παραγωγής όσο και της αγοράς των προϊόντων.
- β. Το μεγάλο κόστος τόσο της παραγωγής όσο και της εμπορίας των προϊόντων, με αποτέλεσμα τη μειωμένη ανταγωνιστικότητά τους έναντι των αντίστοιχων Κοινοτικών.
- γ. Τη χαμηλή ποιότητα των προϊόντων.

Ιδιαίτερα στον τομέα των ζωικών προϊόντων, όχι μόνο δεν έγινε διασύνδεση του εμπορίου με την παραγωγή, αλλά επήλθε αποστασιοποίηση.

Σήμερα βλέπουμε να αυξάνει συνεχώς η κατανάλωση των κρεάτων και να μειώνεται αντίστοιχα ο βαθμός αυτάρκειάς μας. Από το 1981 αυξάνουν συνεχώς οι εισαγωγές ενώ η εγχώρια παραγωγή είναι στατική ή και μειούμενη με συνεχώς αυξανόμενα προβλήματα διάθεσης, που κατά διαστήματα γίνονται καταστροφικά για την κτηνοτροφία μας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στα 100 στα μοσχάρια που καταναλώνουμε μόνο τα 36 είναι εγχώρια και έχουν μόνιμο πρόβλημα διάθεσης.

Η κατάσταση αυτή είναι ίδια για όλα τα προϊόντα στα οποία η χώρα μας είναι ελλειμματική.

Οι λόγοι είναι πολλοί, αλλά εδώ θα αναφερθούμε σε ό,τι έχει σχέση με το χονδρεμπόριο και λιανεμπόριο.

Μετά την είσοδό μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, άρχισε μια καινούργια περίοδος αναδιάρθρωσης του εμπορίου. Το χονδρεμπόριο από την παραδοσιακή μορφή του ανοργάνωτου μεσιτικού εμπορίου, βρέθηκε ξαφνικά μέσα στην Κοινοτική οργανωμένη αγορά. Η αγορά αυτή προσφέρει τα εξής:

Συνέπεια, ταχεία εξυπηρέτηση, ευχέρεια επιλογής κατηγοριών - ειδών - ποιοτήτων και τιμών, προγραμματισμό παραγγελιών για κάλυψη ακόμη και έκτακτων αυξημένων αναγκών της κατανάλωσης, λογιστική οργάνωση μέχρι την πληροφορική, διασύνδεση με τις αγορές της Κοινότητας και με τιμές ως ένα βαθμό ανεξέλεγκτες στις πηγές προέλευσης των ειδών και χρηματοδότηση με χαμηλά επιτόκια.

Τα παραπάνω συνεπάγονται διασφάλιση του εμπορευόμενου χρήματος με ταυτόχρονη μεγιστοποίηση του κέρδους.

Το οργανωμένο χονδρεμπόριο δείχνει συνεχώς μειούμενο ενδιαφέρον για τα αγροτικά μας προϊόντα και στρέφεται προς τις εισαγωγές, έχοντας ως κίνητρο μόνο το κέρδος, που δεν είναι σύγυρο από την εμπορία των εγχωρίων με διαφανείς διαδικασίες. Γι' αυτό η γεωργική μας παραγωγή, ιδιαίτερα η ζωική, είναι ακόμη εκτεθειμένη στους μεσάζοντες.

Στο επίπεδο του λιανεμπορίου, η κατάσταση είναι περίπου ίδια. Οι παραδοσιακοί λιανοπωλητές προμηθεύονται από τους εισαγωγείς ακριβώς τις μορφές, τα είδη, τις ποιότητες και τα μεγέθη που καλύπτουν τις ανάγκες των καταναλωτών με τιμές σύμφωνες με τα εισοδήματά τους.

Οι εμπορικές ποιότητες είναι τέτοιες που δίνουν το μέγιστο κέρδος με τις ελάχιστες φύρες, π.χ. τα κρεοπωλεία πωλούν το χοιρινό κρέας κατά 60%-80% με τη μορφή μπριζόλας, ενώ οι παραγωγοί μας πωλούν το χοιρινό ολόκληρο μαθητό (με δέρμα) ή γδαρτό με κεφάλι, πόδια και όλα τα παραπροϊόντα που δεν πωλούνται από το κρεοπωλείο. Επομένως, οι κρεοπώλες στρέφονται στους εισαγωγείς επειδή από εκεί προμηθεύονται ακριβώς αυτό που ζητά ο πελάτης τους, αποφεύγοντας ταυτόχρονα την ανεπιθύμητη φύρα.

Επίσης στο λιανικό επίπεδο καθημερινά αυξάνουν αριθμητικά και μεγεθυντικά τα σουπερμάρκετ, αλλά απουσιάζει τελείως το δίκτυο διανομής που θα φέρει το ελληνικό προϊόν στην πόρτα του σουπερμάρκετ. Όταν το ίδιο το κατάστημα οργανώνει δίκτυο εφοδιασμού-διανομής, αυτόματα η οικονομική σύγκριση οδηγεί στις εισαγωγές γιατί έχει όλα τα πλεονεκτήματα της οργανωμένης Κοινο-

τικής αγοράς. Μόλις το σουπερμάρκετ ιδρύσει εργαστήριο κοπής κρεάτων και αγοράσει ψυγεία, αρχίζουν τα φορτία από τις βόρειες χώρες της Κοινότητας με αυξανόμενο ρυθμό, γιατί το καθαρό κέρδος είναι μεγαλύτερο και λειτουργεί ανταγωνιστικά στις τιμές.

Παράλληλα, το παραεμπόριο, που ανθεί κατά καιρούς με τα πλαστά τιμολόγια ή τη μη κοπή τιμολογίων ή με την είσπραξη υπερτιμήματος (καπέλο) ή την πώληση ελλιποβαρών προϊόντων, είναι βασικός παράγοντας μεταστροφής των μεγάλων χονδρικών και λιανικών επιχειρήσεων προς τις εισαγωγές λόγω μειωμένης δυνατότητας ελέγχου και μεγαλύτερου κέρδους.

Τέλος, το σύστημα πωλήσεων με προμήθεια και εκκαθάριση μετά την πώληση για λογαριασμό των παραγωγών, ενίσχυσε ακόμη περισσότερο το ρόλο του μεσάζοντα και αναπαράγει τα φαινόμενα του παραεμπορίου, ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή του ΦΠΑ 6%.

Το αποτέλεσμα είναι επιβάρυνση του καταναλωτή, μικρότερες καθαρές τιμές στον παραγωγό, άμεση και έμμεση φοροδιαφυγή, υπερτιμήματα και αδυναμία ελέγχου από τα αρμόδια όργανα.

Ο θεσμός των λαϊκών αγορών μπορεί να προσφέρει πολλά για τη συγκράτηση των τιμών, την απορρόφηση των προϊόντων του παραγωγού, την ύπαρξη διαφάνειας και τη μείωση του χάσματος παραγωγών-καταναλωτών.

Λόγω όμως στενότητας αριθμού αγορών, προσφερόμενων ειδών και αδειών πωλητών, αυτές δεν ανταποκρίνονται πλήρως στο στόχο τους, ιδιαίτερα σε περιόδους μειωμένης προσφοράς.

Περιφερειακές αγορές

Τα Κοινοτικά προγράμματα Περιφερειακών Αγορών, Αυθαγορών και Κρεαταγορών του Υπουργείου Γεωργίας που εντάχθηκαν στον

Κοινοτικό Κανονισμό 355/77 και βρίσκονται σε εξέλιξη, έχουν ως εξής:

- α. Περιφερειακές Αγορές: Προβλέπεται η ίδρυση 14 Περιφερειακών Αγορών συνολικού προϋπολογισμού δαπάνης 7,5 δισ. δρχ., με φορέα τη Συνεταιριστική Κοινοπραξία Διαχείρισης Οπωροκηπευτικών (ΣΚΟΠ) ως εξής: Αργολίδα (Τίρυνθα), Τρίπολη, Πάτρα, Βόλος, Λάρισα, Άρτα, Καβάλα, Σκύδρα, Χανιά, Ηράκλειο, Ημαθία (Κολούρα), Κόρινθος, Λαγκαδάς, Θήβα. Οι Περιφερειακές Αγορές προβλέπεται να λειτουργήσουν ως αγορές πολλαπλής χρήσης (Τοπικές/Κεντρικές για περισσότερα γεωργικά προϊόντα/τρόφιμα).
- β. Ανθαγορές: Προβλέπεται η ίδρυση 5 Ανθαγορών, συνολικού προϋπολογισμού δαπάνης 1,5 δισ. δρχ., με φορέα την Κοινοπραξία Ανθοκομικών Συνεταιρισμών Ελλάδος (ΚΑΣΕ) ως εξής: Αττική (Μενίδι), Θεσσαλονίκη, Βόλος, Πάτρα, Ηράκλειο.
- γ. Κρεαταγορές: Προβλέπεται η ίδρυση 3 Κρεαταγορών, συνολικού προϋπολογισμού 1,8 δισ. δρχ., με φορέα την "ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ" ως εξής: Αττική, Θεσσαλονίκη, Πάτρα. Κρεαταγορές επίσης αλλά μικρής δυναμικότητας προβλέπεται να έχουν και τα 20 σφαγεία ανά τη χώρα του προγράμματος σφαγείων και κρεαταγορών.

Σημειώνεται ότι οι φορείς των παραπάνω αγορών είναι οι τριτοβάθμιες κεντρικές κλαδικές συνεταιριστικές ενώσεις που σύμφωνα με το Ν. 1541/85 για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς προβλέπεται σε συνεργασία με τις τοπικές ενώσεις να διαχειριστούν τα αντίστοιχα προϊόντα (άρθρα 52-53).

Μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων. Η υλοποίηση των στόχων του Πενταετούς 1983-1987 συνολικού προϋπολογισμού

73,6 δισ. δρχ. επιδιώχθηκε στα πλαίσια: (α) του Κοινοτικού Κανονισμού 355/77 (αρμοδ. ΥΠ.ΓΕ.) για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων κυρίως και (β) του αναπτυξιακού Νόμου 1262/82 (αρμοδ. ΥΠΕΘΟ) συμπληρωματικά. Από την πρώτη κατηγορία εγκρίθηκαν βάσει τομεακών Κοινοτικών προγραμμάτων έργα συνολικού προϋπολογισμού 47,8 δισ. δρχ. που αποτελούν το 65% του στόχου του Πενταετούς. Τα έργα αυτά υλοποιήθηκαν κατά ποσοστό 82%, ενώ τα υπόλοιπα βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης (στοιχεία τέλους 1986). Από τη δεύτερη κατηγορία εγκρίθηκαν βάσει στόχων επιμέρους κλάδων έργα συνολικού προϋπολογισμού 51,1 δισ. δρχ. (στοιχεία τέλους 1986). Συνολικά δηλαδή, εγκρίθηκαν έργα συνολικού προϋπολογισμού 98,9 δισ. δρχ. που υπερκαλύπτουν κατά 35% περίπου το προηγούμενο Πενταετές και μάλιστα ένα έτος πριν τη λήξη του.

Στα πλαίσια του Κανονισμού (ΕΟΚ) 355/77, επιδιώχτηκε η ανάπτυξη υποδομής στη μεταποίηση και εμπορία μέσω των συνεταιριστικών οργανώσεων με σκοπό τη βελτίωση της εισοδηματικής θέσης των παραγωγών όπως και ο εν λόγω Κανονισμός ορίζει (άρθρο 9). Έτσι οι Κοινοτικές εγκρίσεις στο συνεταιριστικό τομέα αφορούν στο 94% περίπου του αντίστοιχου προϋπολογισμού των έργων. Αντίθετα οι εγκρίσεις του Ν. 1262/82 στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων αφορούν κατά 35% στο συνεταιριστικό και κατά 65% στον ιδιωτικό τομέα. Στο σύνολο του Πενταετούς τα ποσοστά είναι αντίστοιχα της τάξης του 60% και του 40% περίπου και πρέπει και από τις δύο πλευρές να θεωρούνται ικανοποιητικά για το χώρο.

Η σημερινή κατάσταση για τους περισσότερους κλάδους της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων χαρακτηρίζεται από κορεσμό και οι στόχοι στο νέο Πενταετές θα πρέπει να επικεντρώνονται κυρίως

στον εκσυγχρονισμό μονάδων και στην επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων (συγχώνευση μονάδων, χωροταξική ανακατανομή κ.ά.).

Βελτίωση όρων και συνθηκών χρηματοδότησης εμπορίας γεωργικών προϊόντων. Κατά την 5ετία που πέρασε, ενώ σκοπός ήταν η σταδιακή διεύρυνση των ποσοτικών και χρονικών ορίων της χρηματοδότησης του εμπορίου, ιδιαίτερα για κεφάλαια κίνησης, ώστε να ελαφρυνθεί η βιομηχανία και να γίνει πιο ανταγωνιστική, εντούτοις η χρηματοδότηση είναι ανορθόδοξη επειδή ισχύει απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής για χρηματοδότηση επ'ενεχύρω πολλών τροφίμων κατά την εισαγωγή με δήμενο προθεσμιακό διακανονισμό, ενώ δεν ισχύει κάτι αντίστοιχο για τα εγχώρια.

Αυτό σημαίνει ότι αν ένας χονδρέμπορος δανειστεί ένα ποσό για εισαγωγή με 2% επιτόκιο το μήνα, θα πληρώσει συνολικό τόκο 4%. Όμως στο δήμενο διάστημα με τα χρήματα αυτά έχει την ευχέρεια να πωλεί και να εισάγει συνεχώς τρόφιμα ταχείας κυκλοφορίας. Είναι κατανοητό ότι συμφέρει να κάνει αποκλειστικά εισαγωγές και όχι εμπορία εγχωρίων για τα οποία δεν χρηματοδοτείται. Έτσι οι παραγωγικές επιχειρήσεις για να προσελκύουν τους εμπόρους αναγκάζονται να πωλούν με πίστωση, αδυνατίζουν ακόμη περισσότερο και βρίσκονται σε δυσμενή ανταγωνιστική θέση.

Επιπλέον, οι οίκοι του εξωτερικού κάνουν απεριόριστες πιστώσεις προς τους Έλληνες εισαγωγείς και αυτοί με τη σειρά τους στους λιανοπωλητές και με τον τρόπο αυτόν το ελληνικό εμπόριο είναι εξαρτημένο από το ξένο κεφάλαιο. Έτσι ακριβώς λειτούργησε το κύκλωμα αυτό κατά την περίοδο των χρηματικών προκαταβολών και δεν είχαμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα στη μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.

Τέλος, δεν ενισχύθηκε η δημιουργία σύγχρονων εμπορικών μονάδων και ιδιαίτερα τέτοιων μονάδων από ένωση ή συνεργασία μικρών μονάδων ή μικροεπαγγελματικών ή αστικών συνεταιρισμών, ενώ είναι τόσο απαραίτητες για την αποκατάσταση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στους διάφορους κλάδους, για τη σύγκρατηση των τιμών και την πρόληψη του κοινωνικού προβλήματος που θα προκύψει από τον ανταγωνισμό των μεγαλοκαταστημάτων σε βάρος των μικρών παραδοσιακών.

1.4.7. Το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων

Το ωράριο παραμένει ένα καυτό πρόβλημα και οι μόνες ρυθμίσεις που έγιναν μέχρι σήμερα ευνοούν τους εργαζόμενους και τους μικροκαταστηματάρχες, εμποδίζοντας έτσι τη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών για εξυπηρέτηση των καταναλωτών, για τόνωση της ίδιας της αγοράς και για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του ανταγωνισμού.

Για παράδειγμα, αναφέρεται νομαρχιακή απόφαση που απαγορεύει τα σουπερμάρκετ να είναι ανοικτά τα απογεύματα πλην Παρασκευής για να δουλεύουν τα υπόλοιπα μαγαζιά χωρίς τον ανταγωνισμό των σουπερμάρκετ, όπως επίσης και η απαίτηση των κρεοπωλών να κλείνουν τα τμήματα κρέατος των σουπερμάρκετ, όπως και τα σουπερμάρκετ και μπουτίκ κρέατος την Τρίτη και Πέμπτη το απόγευμα γιατί θεωρούν κατάκτηση το απογευματινό κλείσιμο. Ο παραδοσιακός αυτός αναχρονισμός προσπαθεί να τραβήξει πίσω την τεχνολογική και εμπορική εξέλιξη που εξυπηρετεί και προσελκύει τον καταναλωτή.

Το ωράριο είναι ένα πρόβλημα καυτό που σίγουρα όμως με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας θα πρέπει να βρει τη λύση του.

2. ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1. Γενικά

Από τα συγκριτικά στατιστικά στοιχεία του εμπορίου που παρατίθενται στην αρχή της Έκθεσης, συνάγεται το συμπέρασμα ότι το ελληνικό εμπόριο χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού μικρών καταστημάτων, με υψηλή συμμετοχή του στο ΑΕΠ, μικρό αριθμό απασχολούμενων ανά επιχείρηση που μόνο με την Ιταλία από τις ευρωπαϊκές χώρες μπορεί να συγκριθεί. Ίσως επίσης θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι τα ανωτέρω στοιχεία όσον αφορά στο ελληνικό εμπόριο έχουν μεταβληθεί την τελευταία 5ετία (αύξηση αριθμού καταστημάτων, αύξηση της αυτοαπασχόλησης), γεγονός που επιτείνει την ήδη ανησυχητική κατάσταση.

Οπωσδήποτε από τη σύγκριση με τα στοιχεία των άλλων χωρών και από το γενικό αίσθημα που επικρατεί σε όσους έχουν κάποια γνώση ή εμπειρία από επαφές με άλλες χώρες, η δομή και η οργάνωση του εμπορίου στην Ελλάδα υστερεί σημαντικά, γεγονός που έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω της επερχόμενης ενοποίησης της κοινοτικής αγοράς. Η επέκταση της δραστηριότητας των ξένων επιχειρήσεων στη χώρα μας, είτε αυτοτελώς είτε σε συνεργασία με ελληνικές επιχειρήσεις, πρέπει να θεωρείται ως πολύ πιθανή αν μη βέβαιη, πράγμα που ίσως έχει και αγαθές επιδράσεις ιδίως σε περίπτωση που υπάρξει συνεργασία με ελληνικές επιχειρήσεις οι οποίες θα είναι μέτοχοι σε σημαντικό ποσοστό της νέας επιχείρησης. Έτσι θα εφαρμοστεί στη χώρα μας νέα τεχνολογία και ίσως ισχύσει και νέα νοοτροπία. Θα υπάρξουν όμως και άλλες περιπτώσεις όπου ξένες επιχειρήσεις θα εκτοπίσουν τις ελληνικές και θα επικρατήσουν σε ορισμένους τομείς. Στις περιπτώσεις αυτές το αποτέλεσμα θα είναι πολύ δυσμενές. Θα υπάρξει κοινωνικό πρό-

βλημα για όσους εκτοπιστούν. Εκτός τούτου θα προκύψει τάση αύξησης των εισαγωγών προϊόντων τα οποία θα διακινούν οι ξένες επιχειρήσεις.

Οπωσδήποτε οι επιδράσεις στον τομέα του εμπορίου από την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της ΕΟΚ δεν μπορούν να προσδιοριστούν με ακρίβεια. Είναι όμως προφανές ότι η πολιτική που θα ασκηθεί πρέπει να έχει ως στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας στον τομέα του εμπορίου. Και τούτο πρέπει να γίνει με επιταχυνόμενο ρυθμό ώστε οι ελληνικές επιχειρήσεις να αντέξουν στον ανταγωνισμό αλλά και να πετύχουν επωφελέστερους όρους συνεργασίας με τις ξένες. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να ληφθούν μέτρα αναμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου. Τα μέτρα αυτά εκτίθενται στα επόμενα.

2.2. Χρηματοδότηση

Όπως αναφέρθηκε και στα προηγούμενα, έχει ήδη αρχίσει μια διαδικασία απελευθέρωσης του χρηματοδοτικού συστήματος που αφορά σε όλους τους τομείς της οικονομίας και φυσικά και στο εμπόριο. Η διαδικασία αυτή στηρίζεται στη γνωστή "Έκθεση Καρατζά" με προοπτική να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το 1992, δηλαδή μέσα στα όρια του νέου Πενταετούς Προγράμματος.

Μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, κρίνεται σκόπιμο όπως ληφθούν ορισμένα μέτρα προς υποβοήθηση του εμπορίου για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητάς του. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται να δοθεί η δυνατότητα για μεγάλες επενδύσεις στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο βάσει των αναπτυξιακών Νόμων (1262/82 κ.λπ.), με βασικό κριτήριο τον εξοπλισμό για την αύξηση της παραγωγικότητας, αποθήκευση, τυποποίηση, ποιολογικό έλεγχο, μεταφορικά μέσα, πληροφορική, τηλεπωλήσεις, υποδομή

προσπέλασης, στάθμευσης κ.λπ.

Επίσης να δοθούν χρηματοδοτικά κίνητρα για τη συγχώνευση και τον εκσυγχρονισμό μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων, την ανάπτυξη εμπορικών πάρκων και εμπορικών κέντρων με βάση τη συλλογική διαχείριση του χώρου, ώστε να αντιμετωπιστεί το στεγαστικό πρόβλημα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με χαμηλό κόστος.

2.3. Αγορανομικές και άλλες διοικητικές παρεμβάσεις

Θεωρείται σκόπιμο να συνεχιστεί η προσπάθεια που έχει ήδη αρχίσει για την κατάταξη των ειδών σε ελεγχόμενα και μη, με κριτήριο την επάρκεια παραγωγής ή εισαγωγών και την ύπαρξη αποτελεσματικού ή μη ανταγωνισμού. Επίσης, να ολοκληρωθεί η αναμόρφωση του Αγορανομικού Κώδικα με την αποποινικοποίηση των παραβάσεων παράλληλα με την καθιέρωση ενός ευέλικτου συστήματος διοικητικών ποινών και προστίμων. Επισημαίνεται ότι οι διαδικασίες πρέπει να είναι συνοπτικές ώστε πράγματι να τιμωρούνται οι παραβάτες.

Για τη νοθεία και την αισχροκέρδεια να θεσπιστούν αυστηρότερες διοικητικές ποινές και να επιβάλλονται ανεξάρτητα από τη δικαστική εξέλιξη των υποθέσεων.

Ως προς την παρακολούθηση και τον έλεγχο των τιμών, να προχωρήσει η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς αλλά με εποπτεία και ποιοτικό έλεγχο. Στις περιπτώσεις ολιγοπωλίων ή μονοπωλίων ή εποχιακών εξάρσεων της ζήτησης ή μειωμένης προσφοράς, η παρέμβαση του κράτους (με διατύμηση ή άλλα μέτρα) να έχει διορθωτικό χαρακτήρα με στόχο τον έλεγχο και τον περιορισμό της μονοπωλιακής ή ολιγοπωλιακής δύναμης.

Βασική κρατική πολιτική πρέπει να είναι η αναγνώριση του κέρδους που διαμορφώνεται στα πλαίσια αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Η μη αναγνώριση ικανού κέρδους οδηγεί στην ανωμαλία της αγοράς (καπέλα, παραεμπόριο, νοθεία, ψευδή τιμολόγια) ή στην αποστροφή των εμπόρων από τα εγχώρια στα εισαγόμενα ή στη μετατροπή παραγωγικών επιχειρήσεων σε εισαγωγικές.

Πρέπει να επεκταθεί η εφαρμογή του μέτρου αναγραφής τιμής μονάδας σε όλα τα τυποποιημένα και συσκευασμένα προϊόντα, ανεξάρτητα από το μέγεθος της επιχείρησης.

Επίσης να καθιερωθεί σύστημα ποιοτικού ελέγχου των τροφίμων με την ίδρυση εθνικού εργαστηρίου ποιοτικού ελέγχου και την κατοχύρωση της ταυτότητας των προϊόντων. Ακόμη επιβάλλεται η επίσπευση του εκσυγχρονισμού του Κώδικα Τροφίμων και Ποτών και η δημιουργία του Εθνικού Φορέα Ελέγχου Τροφίμων.

2.4. Η προστασία του ανταγωνισμού

Με την ολοκλήρωση της νέας διάρθρωσής της, η αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Εμπορίου, εκτός από τις μέχρι σήμερα αρμοδιότητές της, αποκτά και νέες. Έτσι θα συλλέγει και θα παρέχει πληροφορίες για την εξέλιξη, τη διάρθρωση και τις τάσεις της εγχώριας κατανάλωσης, την οργάνωση και δομή της αγοράς προϊόντων και κλάδων, καθώς και τις συνθήκες ανταγωνισμού κάθε κλάδου. Θα καταρτίζει πίνακες διακλαδικών κοστολογικών σχέσεων και δεικτών. Θα παρακολουθεί και θα αναλύει την ασκούμενη πολιτική τιμών και θα διατυπώνει προτάσεις στα πλαίσια της γενικότερης οικονομικής πολιτικής, όπως αυτή διατυπώνεται μέσω της εισοδηματικής, δημοσιονομικής, συναλλαγματικής και πιστωτικής πολιτικής. Θα συγκροτεί επίσης τη γνωμοδοτική επιτροπή τιμών, θα παρακολουθεί το έργο της και θα υποβάλλει ερωτήματα και εισηγήσεις όπου

από τις ισχύουσες διατάξεις απαιτείται η γνωμοδότησή της.

Με σχέδιο νόμου που θα τροποποιεί το Ν. 703/77, θα προτείνεται να καθιερωθεί έλεγχος συγκεντρώσεων, που θα περιλαμβάνει εκτός από τις μορφές συγχώνευσης επιχειρήσεων και την εξαγορά μετοχών, ως και όλες τις περιπτώσεις απόκτησης ελέγχου μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων, όταν με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ή ενισχύεται δεσπόζουσα θέση ή δυνατότητα παρεμπόδισης αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Για τον ίδιο λόγο η Commission έχει υποβάλει, πριν 15 περίπου χρόνια, στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχέδιο κανονισμών για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, που θεωρείται απαραίτητος για την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς, άλλως υπάρχει κίνδυνος δημιουργίας μονοπωλιακών καταστάσεων. Θα πρέπει επίσης να καταβληθεί προσπάθεια ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την απόκτηση δικαιωμάτων από εκχωρήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και συμφωνιών εξειδίκευσης, ως και μεταφοράς τεχνογνωσίας. Η Commission έχει ήδη εκδώσει δύο κανονισμούς για την εξαίρεση από τους κανόνες του ανταγωνισμού των συμφωνιών που αφορούν εκχώρηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εξειδίκευσης, ενώ το 1988 αναμένεται έκδοση κανονισμών για την εξαίρεση των συμφωνιών που αφορούν τεχνογνωσία (know-how).

Θα πρέπει, τέλος, να ελεγχθούν τα συστήματα διανομής που εφαρμόζονται στη χώρα μας, δηλαδή συστήματα επιλεκτικής διανομής, franchising κ.λπ. που συνήθως λειτουργούν με τυποποιημένες συμφωνίες.

Προκειμένου να αποφευχθεί ο κατακλυσμός της υπηρεσίας από γνωστοποιήσεις και αιτήσεις για αρνητική πιστοποίηση ή εξαίρεση, προτείνεται να εκδοθούν ανακοινώσεις του Υπουργού με τις

οποίες θα γνωστοποιείται ποιες συμφωνίες θεωρείται ότι δεν εμπίπτουν, λόγω της φύσης τους, στο άρθρο 1, παραγρ. 1 του Ν. 703/77, οπότε δεν απαιτείται ούτε γνωστοποίηση ούτε έκδοση αρνητικής πιστοποίησης. Τέτοιες συμφωνίες μπορούν να χαρακτηριστούν συμφωνίες με εμπορικούς αντιπροσώπους, συμφωνίες ορισμένου περιεχομένου που αφορούν τη συνεργασία μικρομεσαίων επιχειρήσεων, συμφωνίες μικρής σημασίας, συμφωνίες υπερβολαβίας κ.λπ.

Η Commission έχει εκδώσει δύο (2) κανονισμούς για την εξαίρεση από τους κανόνες ανταγωνισμού των συμφωνιών αποκλειστικής διανομής και προμήθειας, καθώς και των συμφωνιών επιλεκτικής διανομής στον τομέα των αυτοκινήτων, στον οποίο, ως χώρα, κρατήσαμε επιφύλαξη.

Αγαμένεται να εκδοθεί μέσα στον επόμενη διετία κανονισμός και για τις συμφωνίες franchising. Οι παραπάνω προτάσεις είναι εναρμονισμένες με το πρόγραμμα της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, για τη δημιουργία ενιαίας εσωτερικής αγοράς.

2.5. Η προστασία του καταναλωτή

Για τη βελτίωση της διαπραγματευτικής θέσης του καταναλωτή κατά την περίοδο του Προγράμματος θα επιδιωχθεί η λήψη των ακόλουθων μέτρων:

Στον τομέα της υγείας και ασφάλισης του καταναλωτή, πέραν των υπηρεσιών που προσφέρονται σήμερα από άλλους φορείς (Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Οργανισμός Φαρμάκων, Γενικό Χημείο του Κράτους, Υπουργείο Γεωργίας, ΕΛΟΤ), θα επιδιωχθεί με νομοθετικές ρυθμίσεις η καθιέρωση συστήματος ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΟΚ όπως το σύστημα "έγκαιρης προειδοποίησης", η συγκέντρωση στοιχείων σχετικών με ατυχήματα

που οφείλονται σε καταναλωτικά προϊόντα, ο προσδιορισμός προδιαγραφών ορισμένων προϊόντων προς αποφυγή κινδύνων και, γενικότερα, η βελτίωση της ήδη υπάρχουσας νομοθεσίας στα θέματα αυτά.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, θα επιδιωχθεί η εισαγωγή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μαθήματος για τη συμπεριφορά του καταναλωτή και την προάσπιση των δικαιωμάτων του. Υπάρχει ήδη ένα βιβλίο που έχει εκδώσει η ΥΠΕΚ με τίτλο "Είσαι καταναλωτής και τι ξέρεις γι' αυτό".

Στον τομέα της πληροφόρησης του καταναλωτή, θα συνεχιστεί η προσπάθεια για την έκδοση ή επανέκδοση σχετικών εντύπων, καθώς και η πληροφόρηση με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Για την οικονομική προστασία του καταναλωτή, θα επιδιωχθεί η εναρμόνιση της νομοθεσίας μας προς τις Οδηγίες της ΕΟΚ σε θέματα όπως είναι οι καταχρηστικοί όροι στις συμβάσεις, η υπερχρέωση και αφερεγγυότητα των καταναλωτών, η αθέμιτη διαφήμιση, η αναγραφή τιμών στα εδώδιμα και μη εδώδιμα προϊόντα, τα ηλεκτρονικά συστήματα μεταφοράς κεφαλαίων, οι επικίνδυνες απομιμήσεις και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Για την εκπλήρωση των στόχων αυτών, η ΥΠΕΚ έχει ήδη ξεκινήσει την κατάρτιση σχεδίου νόμου προστασίας του καταναλωτή, όπου διαγράφονται τα δικαιώματά του και ο τρόπος διεκδίκησής τους.

Πιο αναλυτικά προτείνεται η δημιουργία:

- α. Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών, το οποίο στο παρελθόν είχε λειτουργήσει για σύντομο χρονικό διάστημα. Σε αυτό θα συμμετέχουν εκπρόσωποι ενώσεων καταναλωτών, εργατικών συνδικά-

των, τοπικής αυτοδιοίκησης και αρμόδιων δημόσιων υπηρεσιών. Θα είναι γνωμοδοτικό όργανο. Χρειάζεται βέβαια κάποια χρηματοδότηση των οργανώσεων καταναλωτών για την καλύτερη λειτουργία με συμμετοχή στις διαδικασίες αυτές. Το Υπουργείο Εμπορίου θα τηρεί Μητρώο Καταναλωτικών Ενώσεων και θα ρυθμίζει τον τρόπο συμμετοχής των Ενώσεων αυτών στο Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών. Η λειτουργία του οργάνου αυτού θα καθορίζεται με Προεδρικό Διάταγμα.

- β. Διαιτητικού οργάνου, όπου θα μπορούν να προσφεύγουν οι καταναλωτές είτε μέσω των καταναλωτικών οργανώσεών τους είτε μέσω αντιπροσώπων τους, για ικανοποίηση των αιτημάτων τους, αποφεύγοντας έτσι τη δικαστική δαπάνη. Σε αυτό θα συμμετέχουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, οι ενώσεις καταναλωτών και η δημόσια διοίκηση. Η λειτουργία του θα ρυθμίζεται με Προεδρικό Διάταγμα και η σχετική δαπάνη του θα ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου.

Τέλος, θεωρείται σκόπιμη η υποβοήθηση σύστασης καταναλωτικών συνεταιρισμών και ίδρυσης καταστημάτων από αυτούς. Υπάρχουν παραδείγματα όπου τέτοια καταστήματα είχαν θαυμάσια αποτελέσματα και για τους συνεταίρους αλλά και για τη γενικότερη ανταγωνιστική λειτουργία της αγοράς.

2.6. Το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων

Πολλά από τα προτεινόμενα μέτρα στην Έκθεση αυτή αφορούν αναμφίβολα και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων. Πέραν αυτών, η Ομάδα Εργασίας προτείνει και τη λήψη των παρακάτω μέτρων:

- Παροχή κινήτρων για τη δημιουργία σύγχρονων κάθετων χονδρε-

μπορικών επιχειρήσεων, κατά προτίμηση συλλογικών (έμποροι, συνεταιρισμοί) που θα διαθέτουν σύστημα συγκέντρωσης, τυποποίησης, διακίνησης, διανομής ή και διάθεσης προϊόντων στην κατανάλωση.

- Παροχή κινήτρων στους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς για τη δημιουργία υποδομής (μέσα συσκευασίας, μέσα μεταφοράς, συσκευαστήρια, τυποποιητήρια, αποθηκευτικοί και ψυκτικοί χώροι, κέντρα διανομής κ.ά.), προκειμένου να ενισχυθεί η συμμετοχή τους στο εμπόριο γεωργικών προϊόντων και ιδιαίτερα στα νωπά οπωροκηπευτικά, το κρέας και άλλα προϊόντα, όπου η εμπορική τους μερίδα είναι εξαιρετικά μικρή και της οποίας η αύξηση υπηρετεί στοιχειώδη ανάγκη ενίσχυσης του ανταγωνισμού.
- Επέκταση του θεσμού των Αγορών - τοπικών, κεντρικών, δημοτικών, λαϊκών - στις οποίες θα λειτουργούν οι κανόνες της αγοράς (προσφορά-ζήτηση) τόσο για τη διαφάνεια των συναλλαγών όσο και για την εξυπηρέτηση παραγωγών, καταναλωτών και εμπορίου.
- Ελεύθερη διακίνηση των νωπών προϊόντων (κατάργηση υποχρεωτικής διέλευσης από αγορές, προσαρμογή της εθνικής στην κοινοτική νομοθεσία) που απαλλάσσει από προνομιακές δραστηριότητες (έμποροι κεντρικών αγορών, συνεταιρισμοί τοπικών αγορών), συμβάλλει στην ομαλή τροφοδότηση της αγοράς και ενισχύει τον ανταγωνισμό, τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη (π.χ. διανομή).
- Άμεση εφαρμογή της τυποποίησης και του ποιοτικού ελέγχου για τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, την προστασία των καταναλωτών αλλά και την ανταγωνιστικότητά τους έναντι των κοινοτικών που κατακλύζουν ήδη την ελληνική αγορά (κοινοτική προσαρμογή).

2.7. Το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων

Το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων θα πρέπει να διαμορφωθεί αφού ληφθούν υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και λοιπές συνθήκες και σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΙΝΑΚΕΣ

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
κατά κλάδο

(Σε εκατ. δρχ.
Σε τρέχουσες τιμές)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Γεωργία	329.285	424.415	462.729	591.395	707.532	831.350
Ορυχεία	29.914	44.841	57.083	77.062	89.392	80.000
Μεταποίηση	361.290	422.602	503.123	614.818	752.500	910.500
Ηλεκτρισμός	36.957	53.625	63.492	76.300	104.170	145.800
Κατασκευές	142.278	151.669	187.766	213.678	264.533	313.500
Μεταφορές- Επικοινωνίες	147.213	188.327	222.670	264.039	309.414	380.000
Εμπόριο	240.033	295.000	359.605	438.718	540.500	664.100
Τράπεζες	42.000	55.255	70.823	86.987	107.053	120.000
Λοιποί κλάδοι	531.001	674.954	804.612	998.610	1.256.984	1.482.750
Σύνολο	1.859.971	2.310.688	2.731.903	3.361.607	4.132.078	4.928.000
Συμμετοχή εμπορίου	12,9%	12,8%	13,1%	13,1%	13,1%	13,5%

Πηγή: Προσωπικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας, 1986.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.2

Κατανουή απασχολουμένων στο εμπόριο κατά φύλο

Κωδικός	Κλάδος	Καταστή- ματα	Απασχόληση 30.9.1978	Εκ των οποίων		Ποσοστό (%)	
				Άνδρες	Γυναίκες	Ανδρών	Γυναικών
	<u>Γενικό σύνολο</u>						
	<u>Χονδρικό εμπόριο</u>	185.865	389.236	264.303	124.933	68	32
611.	Εμπόριο γεωργικών και δασικών πρώτων υλών, ζώων ζώων και πρώτων υλών υφαντουργίας	25.266	93.591	72.703	20.888	78	22
612.	Εμπόριο καυσίμων, ορυκτών με- τάλλων και χημικών προϊόντων βιομηχανίας	2.049	9.503	7.764	1.739	82	22
613.	Εμπόριο κατευργασμένης ξυλείας και οικοδομικών υλικών	3.937	10.015	8.504	1.511	85	15
614.	Εμπόριο μηχανημάτων, εργαλείων οχημάτων, εξαρτημάτων και ανταλλακτικών	2.745	13.895	10.973	2.922	79	21
615.	Εμπόριο οικιακών ειδών και κυγαλερίας	2.307	10.134	7.879	2.255	78	22
616.	Εμπόριο επίπλων και ειδών επικλίσσεως	543	2.042	1.455	587	71	29
617.	Εμπόριο υφασμάτων και καταστήματα ένδυσης και υπόδησης	2.458	8.580	6.111	2.469	71	29
618.	Εμπόριο ειδών διατροφής, ποτών και καπνού	7.641	24.192	18.625	5.567	77	23
619.	Χονδρικό εμπόριο μ.α.α. *	2.490	12.200	8.779	3.421	72	28
62.	Εμπόριο απορρυμμάτων σιδήρου, χάλυβα και αποκομμάτων κ.λπ.	162	492	436	56	89	11

Κωδικός	Κλάδος	Καταστή- ματα	Ανασκόληση 30.9.1978	Εκ των οποίων		Ποσοστό (%)	
				Άνδρες	Γυναίκες	Ανδρών	Γυναικών
	<u>Λιανικό εμπόριο</u>	160.599	295.645	191.600	104.045	65	35
641.	Μεγάλα καταστήματα τροφίμων-ποτών	503	4.041	2.190	1.851	54	46
642.	Καταστήματα τροφίμων κ.λπ.	63.533	103.895	70.175	33.720	68	32
643.	Φαρμακεία, καλλυντικά, ιατρικά και ορθοπεδικά όργανα	4.691	9.288	4.530	4.758	49	51
644.	Ενδύματα-υφάσματα	15.673	37.707	17.641	20.066	47	53
645.	Υποδήματα-δερμάτινα είδη	4.713	8.811	5.486	3.325	62	38
646.	Υφάσματα επικλώσεων-τάπητες- πανικά οικιακής χρήσης	1.842	3.755	2.339	1.416	62	38
647.	Επιπλα-είδη επικλώσεως, ηλεκτρικές οικιακές συσκευές	13.009	24.266	18.252	6.014	75	25
648.	Είδη κυκαλερίας κ.λπ.	9.730	18.701	13.906	4.795	74	26
649.	Αυτοκίνητα-μοτοσικλές-ποδήλατα	5.411	12.998	10.857	2.141	84	16
651.	Πρατήρια υγρών καυσίμων	5.260	14.615	11.986	2.629	82	18
652.	Μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων	31	1.535	510	1.025	33	66
653	Βιβλία-χαρτικά-εφημερίδες- ταχυόγραφα	13.788	21.193	13.242	7.951	62	38
654.	Παιχνίδια-αθλητικά είδη- είδη κυνηγιού και αλιείας	1.258	2.322	1.469	853	63	37
655.	Ψιλλικά	9.560	13.437	6.259	7.174	47	53
656.	Λουκά μ.α.α.	11.597	19.085	12.762	6.323	67	33

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Βιομηχανίας-Εμπορίου, 1978.

* μ.α.α. = μη αλλαχού αναφερόμενα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π. 3

Κατανομή καταστημάτων και απασχολούμενων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα
κατά το 1969 και το 1978

Γεωγραφικά διαμερίσματα	Χονδρικό εμπόριο				Λιανικό εμπόριο			
	Καταστήματα		Μέση ετήσια απασχόληση		Καταστήματα		Μέση ετήσια απασχόληση	
	1969	1978	%	1969	1978	%	1969	%
Σύνολο χώρας	26.760	25.266	100,0	85.213	91.341	100,0	237.631	100,0
Περιφέρειες Πρωτεύουσας	11.424	11.758	46,5	47.977	53.207	58,2	82.927	36,2
Λοιπή Στερεά Ελλάδα	1.603	1.622	6,4	3.626	4.262	4,7	24.872	10,0
Πελοπόννησος	2.380	1.859	7,4	5.038	4.703	5,2	25.886	9,9
Ιόνια Νησιά	392	364	1,4	805	787	0,8	5.409	2,0
Ήπειρος	528	510	2,0	1.123	1.257	1,4	6.599	2,7
Θεσσαλία	1.599	1.404	5,6	4.025	3.714	4,0	15.888	6,7
Μακεδονία	5.864	5.342	21,2	15.976	17.643	19,3	47.142	20,7
Θράκη	575	465	1,8	1.158	1.143	1,3	5.689	2,5
Νησιά Αιγαίου	1.253	841	3,3	2.490	1.808	2,0	11.879	4,5
Κρήτη	1.142	1.101	4,4	2.995	2.817	3,1	11.340	4,9

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές Βιομηχανίας-Εμπορίου, 1969-1978.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.4

Κατανομή καταστημάτων και απασχολούμενων κατά νομό
κατά το 1978

Γεωγραφικό διαμέ- ρισμα και νομός (1)	Χονδρικό εμπόριο		Λιανικό εμπόριο	
	Καταστή- ματα (2)	Μέση ετήσια απασχόληση (3)	Καταστή- ματα (4)	Μέση ετήσια απασχόληση (5)
<u>Σύνολο χώρας</u>	25.266	91.341	160.599	287.457
<u>Περιοχή Πρωτεύουσας</u>	11.758	53.207	50.492	104.026
<u>Λοιπή Στερεά Ελλάδα και Εύβοια</u>	1.622	4.261	17.075	28.622
<u>Αιτωλίας και Ακαρ- νανίας</u>	280	624	3.454	5.857
<u>Αττικής (υπόλοιπο)</u>	551	1.697	4.988	7.929
Βοιωτίας	137	390	1.723	3.083
Εύβοιας	294	715	3.110	5.392
Ευρυτανίας	22	34	406	508
Φθιώτιδας	276	674	2.615	4.525
Φωκίδας	62	127	779	1.328
<u>Πελοπόννησος</u>	1.859	4.703	16.411	28.458
Αργολίδας	184	438	1.614	2.710
Αρκαδίας	132	280	1.729	3.003
Αχαΐας	625	1.932	4.268	8.176
Ηλείας	256	559	2.420	4.068
Κορινθίας	159	467	2.147	3.502
Λακωνίας	152	265	1.396	2.282
Μεσσηνίας	351	762	2.837	4.717
<u>Ιόνια Νησιά</u>	364	787	3.842	5.648
Ζακύνθου	60	87	685	1.014
Κέρκυρας	198	524	2.118	3.133
Κεφαλληνίας	49	88	551	821
Λευκάδας	57	88	488	680

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.4 (συνέχεια)

Γεωγραφικό διαμέ- ρισμα και νομός (1)	Χονδρικό εμπόριο		Λιανικό εμπόριο	
	Καταστή- ματα (2)	Μέση ετήσια απασχόληση (3)	Καταστή- ματα (4)	Μέση ετήσια απασχόληση (5)
<u>Ήπειρος</u>	510	1.257	4.800	7.746
Άρτας	98	292	1.076	1.780
Θεσπρωτίας	73	182	642	997
Ιωαννίνων	267	616	2.226	3.648
Πρέβεζας	72	167	856	1.321
<u>Θεσσαλία</u>	1.404	3.714	10.858	19.393
Καρδίτσας	208	520	1.828	3.324
Λάρισας	535	1.530	3.767	7.034
Μαγνησίας	513	1.332	3.148	5.205
Τρικάλων	148	332	2.115	3.830
<u>Μακεδονία</u>	5.342	17.643	35.008	59.438
Γρεβενών	35	61	567	810
Δράμας	138	339	1.574	2.427
Ημαθίας	206	685	2.188	3.632
Θεσσαλονίκης	3.406	12.548	14.535	26.967
Καβάλας	321	1.051	2.442	4.066
Καστοριάς	112	198	639	1.019
Κιλκίς	95	219	1.135	1.634
Κοζάνης	203	446	2.144	3.413
Πέλλας	208	662	2.132	3.449
Πιερίας	171	381	1.760	2.835
Σερρών	286	744	3.551	5.645
Φλώρινας	68	141	816	1.330
Χαλκιδικής	93	168	1.525	2.211
<u>Θράκη</u>	465	1.143	4.568	7.154
Έβρου	191	467	2.196	3.562
Ξάνθης	120	291	1.081	1.589
Ροδόπης	154	385	1.291	2.003

Γεωγραφικό διαμέ- ρισμα και νομός (1)	Χονδρικό εμπόριο		Λιανικό εμπόριο	
	Καταστή- ματα (2)	Μέση ετήσια απασχόληση (3)	Καταστή- ματα (4)	Μέση ετήσια απασχόληση (5)
<u>Νησιά Αιγαίου</u>	841	1.808	8.725	12.875
Δωδεκανήσου	254	588	3.300	5.060
Κυκλάδων	151	284	1.802	2.493
Αέσβου	243	552	1.924	2.778
Σάμου	70	115	827	1.105
Χίου	123	269	872	1.439
<u>Κρήτη</u>	1.101	2.817	8.820	14.097
Ηρακλείου	606	1.755	4.536	7.456
Λασιθίου	129	216	1.352	1.763
Ρεθύμνης	85	187	992	1.582
Χανίων	281	659	1.940	3.296

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Βιομηχανίας-Εμπορίου, 1978.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.5

Αριθμός καταστημάτων χονδρικού και λιανικού εμπορίου
κατά κλάδο δραστηριότητας κατά το 1978

Κλάδοι	Καταστή- ματα	Ποσοστό (%)	Μέση ετήσια απασχόληση	Ποσοστό (%)
<u>Γενικό σύνολο</u>	185.865		378.798	
<u>Χονδρικό εμπόριο</u>	25.266	100,0	91.341	100,0
- Χονδρικό εμπόριο γεωργικών και δασικών πρώτων υλών, ζώντων ζώων και πρώτων υλών υφαντουργίας	934	3,7	2.470	2,7
- Καύσιμα, ορυκτά μέταλλα και χημικά προϊόντα βιομηχανίας	2.049	8,1	9.412	10,3
- Κατεργασμένη ξυλεία και οικοδομικά υλικά	3.937	15,6	9.804	10,7
- Μηχανήματα, μηχανικά εργαλεία, οχήματα, εξαρτήματα και ανταλλακτικά	2.745	10,9	13.825	15,1
- Είδη οικιακής χρήσεως και κυγκαλερίας	2.307	9,1	10.004	11,0
- Έπιπλα και είδη επιπλώσεως	543	2,2	1.988	2,2
- Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση	2.458	9,7	8.464	9,3
- Διατροφή - Ποτά - Καπνός	7.641	30,2	22.848	25,0
- Χονδρικό εμπόριο μ.α.α.	2.490	9,9	12.041	13,2
- Απορρίμματα σιδήρου, χάλυβα, αποκομμάτων κ.λπ.	162	0,6	485	0,5
<u>Λιανικό εμπόριο</u>	160.599	100,0	287.457	100,0
- Μεγάλα καταστήματα τροφίμων, ούων και ποτών	503	0,3	4.010	1,4
- Καταστήματα τροφίμων κ.τ.τ.	63.533	39,6	101.580	35,3
- Φαρμακεία, καταστήματα πωλήσεως καλλυντικών, ιατρικών και ορθοπε- δικών οργάνων	4.691	2,9	9.159	3,2

Κλάδοι	Καταστή- ματα	Ποσοστό (%)	Μέση ετήσια απασχόληση	Ποσοστό (%)
- Καταστήματα ενδυμάτων και υφασμάτων	15.673	9,8	37.023	12,9
- Καταστήματα υποδημάτων και δερμα- τίνων ειδών	4.713	2,9	8.611	3,0
- Καταστήματα υφασμάτων επιπλώσεων, ταπήτων και πανικών οικιακής χρήσεως	1.842	1,1	3.670	1,3
- Καταστήματα επίπλων και ειδών επι- πλώσεως και ηλεκτρικών οικιακών συσκευών	13.009	8,1	23.840	8,3
- Καταστήματα ειδών κυγκαλερίας κ.τ.τ.	9.730	6,1	18.441	6,4
- Καταστήματα αυτοκινήτων-μοτοσυκλε- τών-ποδηλάτων	5.411	3,4	12.870	4,5
- Πρατήρια υγρών καυσίμων	5.260	3,3	12.524	4,4
- Μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων	31	-	1.571	0,5
- Καταστήματα βιβλίων-χαρτικών- εφημερίδων και τσιγάρων	13.788	8,6	20.745	7,2
- Καταστήματα παιχνιδιών, αθλητικών ειδών, ειδών κυνηγιού και αλιείας	1.258	0,8	2.262	0,8
- Καταστήματα πωλήσεως φυλικών	9.560	6,0	13.299	4,6
- Καταστήματα λιανικού εμπορίου μ.α.α.	11.597	7,1	17.852	6,2

Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων Απογραφής Εμπορίου 1978.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.6

Αριθμός καταστημάτων χονδρικού και λιανικού εμπορίου
κατά τάξεις μεγέθους απασχόλησης κατά το 1978

Κλάδος εμπορίου	Σύνολο	Καταστήματα με απασχολούμενους											500 και άνω
		0-1	2	3-4	5-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-199	200-499		
I Χονδρικό εμπόριο													
α. Καταστήματα	25.266	9.144	7.004	5.057	2.783	822	205	137	76	29	9	-	
β. Απασχολούμενοι	91.340	9.343	14.259	17.228	17.789	10.693	4.880	5.242	5.253	4.175	2.479	-	
II Λιανικό εμπόριο													
α. Καταστήματα	160.599	89.635	53.170	13.599	3.210	649	158	107	46	17	7	1	
β. Απασχολούμενοι	287.257	90.812	107.185	44.968	19.785	8.519	3.757	3.992	3.184	2.393	2.197	665	

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Βιομηχανίας-Εμπορίου, 1978.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.7

Κατανομή καταστημάτων χονδρικού και λιανικού εμπορίου
κατά νομική μορφή και τάξεις μεγέθους απασχόλησης κατά το 1978

Κλάδος/τάξεις μεγέθους	Σύνολο	Ατομική	ΑΕ	ΕΠΕ	ΟΕ	Νομική μορφή καταστημάτων						ΝΠΔ	ΝΠΔΔ	Άλλο είδος
						ΕΕ	Συνεται- ρισμού	Κρατική επιχείρηση	ΝΠΔ					
<u>Χονδρικό εμπόριο</u>	25.266	12.519	2.032	1.400	7.631	831	482	33	175	39	124			
0 - 4 άτομα	21.205	12.024	961	825	6.093	601	412	32	133	24	100			
5 - 9 άτομα	2.783	435	467	365	1.247	180	37	-	28	7	17			
10 - 19 άτομα	822	40	308	153	245	43	18	1	7	3	4			
20 - 49 άτομα	342	17	214	45	40	6	11	-	4	3	2			
50 - 99 άτομα	76	3	54	7	3	1	2	-	3	2	1			
100 και άνω άτομα	38	-	28	5	3	-	2	-	-	-	-			
<u>Λιανικό εμπόριο</u>	160.599	136.278	1.013	1.108	19.181	1.521	600	24	231	23	620			
0 - 4 άτομα	156.404	135.356	493	754	17.178	1.260	561	9	194	16	583			
5 - 9 άτομα	3.210	827	184	208	1.689	216	27	9	21	3	26			
10 - 19 άτομα	649	79	147	99	250	39	11	4	10	1	9			
20 - 49 άτομα	265	14	132	42	59	5	1	2	5	3	2			
50 - 99 άτομα	46	2	35	3	4	1	-	-	1	-	-			
100 και άνω άτομα	25	-	22	2	1	-	-	-	-	-	-			

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Βιομηχανίας-Εμπορίου, 1978.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π.8

Δείκτης αξίας λιανικών πωλήσεων κατά τα έτη 1975-1986 (1974=100,0)

Έτος	Γενικός	Ειδών διατροφής	Ένδυση- Υπόδηση	Έπιπλα και οικια- κός εξοπλι- σμός	Λοιπά είδη	Ποσοστιαία (%) μεταβολή από έτους/έτος
<u>Εύνολο χώρας</u>						
1975	119,5	114,7	114,0	127,3	123,8	19,5
1976	140,4	132,3	133,8	153,3	147,0	17,5
1977	166,6	157,8	155,1	179,0	175,8	18,7
1978	195,4	185,1	190,5	232,9	194,4	17,3
1979	228,6	212,4	221,1	283,0	231,2	17,0
1980	278,7	248,9	273,4	316,8	298,6	21,9
1981	335,2	301,9	350,8	372,5	352,7	20,3
1982	388,7	357,7	405,8	423,2	404,6	16,0
1983	465,5	429,7	465,4	527,8	487,5	19,8
1984	581,8	509,5	598,6	664,5	611,9	25,0
1985	682,8	636,4	669,0	844,6	698,6	17,4
1986	819,5	810,7	798,1	1.099,2	774,3	20,0
<u>Περιφέρεια Πρωτεύουσας</u>						
1975	117,2	111,0	108,8	137,0	121,8	
1976	134,9	122,2	125,2	163,2	144,5	
1977	159,9	145,6	139,8	193,1	177,0	
1978	186,8	171,8	170,2	244,8	196,5	
1979	225,4	197,5	193,0	315,1	250,3	
1980	274,5	233,0	253,2	368,5	309,9	
1981	311,9	269,5	309,4	443,2	345,2	
1982	354,6	312,4	350,3	499,2	387,8	
1983	425,2	366,4	414,7	568,9	475,1	
1984	550,6	443,7	557,1	782,7	622,5	
1985	651,7	592,3	607,0	804,2	711,8	
1986	780,2	721,4	704,0	1.012,4	830,2	

Πηγή: ΕΣΥΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π. 9

Εξέλιξη δέκτης των καταναλωτή κατά τα έτη 1975-1986

(Μέσος έτους)		(Βάση 1982 = 100,0)								
Έτη	Γενικός	Διατροφή	Ολοπνευμα- τική κατά και κατ'οίκον	Ενδυση Υπόδηση	Στέγαση	Διαρκή κ.λ.π. αγαθά νοικο- κυρίου	Υγεία- Ατομική καθαριό- τητα	Εκπαίδευ- ση-Μόρφω- ση-Αναψυχή	Μεταφο- ρές-Επι- κονωνίες	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες
1975	31,2	28,2	44,4	30,4	31,2	36,2	29,6	31,5	39,2	22,0
1976	35,4	32,1	48,2	34,4	34,6	40,1	36,5	36,5	43,8	24,1
1977	39,7	36,7	51,0	38,9	38,7	44,1	41,4	42,1	47,0	28,2
1978	44,7	41,9	55,1	44,3	43,1	47,9	48,2	48,4	50,0	34,1
1979	53,2	49,8	60,8	54,2	51,5	54,0	57,2	55,5	62,2	44,0
1980	66,4	63,5	70,3	64,4	66,4	67,4	70,6	67,4	76,3	60,6
1981	82,7	82,6	81,2	78,3	84,4	82,7	83,5	83,5	86,7	75,6
1982	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1983	120,2	118,0	118,6	122,3	113,7	125,5	121,6	126,2	121,0	134,0
1984	142,4	139,6	141,5	154,3	130,5	149,5	145,1	152,4	135,1	161,6
1985	169,9	166,8	162,4	188,4	152,8	180,1	166,7	188,7	157,8	199,0
1986	209,0	200,6	196,4	236,2	184,6	233,9	201,1	230,1	199,9	251,4

Πηγή: ΕΣΥΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΗ
ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ
Α. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ
ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΟ ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

Το ωράριο είναι ένα καυτό πρόβλημα με οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες αρκετά σοβαρές. Οι λύσεις που εδίδοντο κατά το παρελθόν απέβλεπαν κυρίως στο να συμβιβάσουν αντιτιθέμενες απόψεις ή συμφέροντα των εμπόρων και των απασχολουμένων στο εμπόριο. Άλλοι παράγοντες, όπως οι προτιμήσεις των καταναλωτών, περιβαλλοντικοί και λοιποί στόχοι, έρχονταν σε δεύτερη σειρά προτεραιότητας.

Τελευταία, καταβάλλεται προσπάθεια να ρυθμιστεί το ωράριο κατά τρόπο που να ικανοποιεί και τους άλλους στόχους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Έτσι κατά τη χειμερινή περίοδο του 1988 εφαρμόστηκε ένα σύστημα συνεχούς ωραρίου κατά δε τη θερινή άρχισε να ισχύει ένα εναλλασσόμενο σύστημα (συνεχούς και διακεκομμένου) ωραρίου.

Το πρόβλημα όμως παρουσιάζει πολλές ιδιομορφίες ανάλογα με την κατηγορία των καταστημάτων και τις διάφορες περιοχές και το ερώτημα είναι αν η κεντρική διοίκηση μπορεί να δώσει λύση σε όλα αυτά τα προβλήματα ή στο τέλος αναγκάζεται, λίγο ως πολύ, να παίζει και πάλι ρόλο διαιτητή μεταξύ των αντιτιθέμενων συμφερόντων.

Τέλος, δεν πρέπει να διαφεύγει το γεγονός ότι ωράρια που προσαρμόζονται με επιτυχία σε άλλες χώρες δεν είναι κατ' ανάγκη κατάλληλα και για την Ελλάδα όπου οι κλιματολογικές και άλλες συνθήκες είναι διαφορετικές.

Η ορθή, από οικονομική άποψη, λύση του προβλήματος του ωραρίου είναι η απελευθέρωσή του. Μόνο με την απελευθέρωση θα διαμορφωθούν ωράρια κατά κατηγορίες καταστημάτων που θα υποβοη-

θούν τον ανταγωνισμό, θα μειώσουν το κόστος (αφού τα καταστήματα θα αποφεύγουν τη λειτουργία τους στις μη παραγωγικές ώρες) και θα αυξήσουν την παραγωγικότητα του κλάδου. Είναι δε βέβαιο ότι το ωράριο που θα διαμορφωθεί θα ικανοποιεί κατά το δυνατό περισσότερο και τον καταναλωτή. Οι επιχειρήσεις θα καθορίσουν ωράριο που κυρίως θα αποβλέπει στην προσέλκυση των καταναλωτών.

Είναι φανερό ότι για την επιτυχία της απελευθέρωσης είναι απαραίτητη η καθιέρωση της ωριαίας αποζημίωσης των εργαζομένων. Παρά τους φόβους που εκφράζονται για τις συνέπειες του μέτρου αυτού, πιστεύεται ότι η πράξη θα αποδείξει πως με την ωριαία αποζημίωση θα διευκολυνθεί ένα μεγάλο μέρος εργαζομένων, ιδίως όσοι διαθέτουν περιορισμένο χρόνο.

Όσον αφορά στα περιβαλλοντικά, συγκοινωνιακά και λοιπά θέματα, αυτά θα βρουν την καλύτερή τους λύση επειδή ο καταναλωτής δεν θα προτιμά τη συγκοινωνιακή ή άλλη ταλαιπωρία, ο δε ανταγωνισμός των επιχειρήσεων θα βρει διεξόδους που δεν είναι δυνατό να προγραμματιστούν από πριν. Εάν, πάντως, υπάρξουν τέτοια προβλήματα, θα μπορεί η διοίκηση να παρεμβαίνει ρυθμιστικά όταν και εφόσον χρειαστεί.

Εφόσον υιοθετηθεί η παραπάνω πρόταση για απελευθέρωση του ωραρίου, η κεντρική διοίκηση θα καθορίζει τα ακραία χρονικά όρια μέσα στα οποία τα εμπορικά καταστήματα θα μπορούν να λειτουργούν, π.χ. από τις 8 το πρωί μέχρι τις 8 το βράδυ. Επίσης θα είναι δυνατή η σύναψη συμφωνιών μεταξύ ομοειδών καταστημάτων για ομοιόμορφο ωράριο. Οι συμφωνίες αυτές θα υποβάλλονται στο αρμόδιο υπουργείο προς ενημέρωση και για το ενδεχόμενο να περιέχουν όρους που αντιστρατεύονται στις διατάξεις περί ανταγωνισμού. Είναι αυτονόητο ότι οι συμφωνίες αυτές δεν θα είναι υποχρεωτικές για όσους δεν έλαβαν μέρος στη συμφωνία.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ

1. Δασοπονία. Αθήνα, 1989.
2. Πολεοδομία. Αθήνα, 1989.
3. Αλιεία. Αθήνα, 1989.
4. Υδατικοί πόροι. Αθήνα, 1989.
5. Επικοινωνίες: Τηλεπικοινωνίες-Ελληνικά Ταχυδρομεία.
Αθήνα, 1989.
6. Μεταφορές. Αθήνα, 1989.
7. Κοινωνική πρόνοια. Αθήνα, 1989.
8. Μικρομεσαίες Μεταποιητικές Επιχειρήσεις. Αθήνα, 1989.
9. Μεταποιητική Βιομηχανία (Πληροφορική - Ηλεκτρικές Μηχανές
και Συσκευές - Μεταφορικά Μέσα). Αθήνα, 1989.
10. Κοινωνική ασφάλιση. Αθήνα, 1990.
11. Εμπορική ναυτιλία. Αθήνα, 1990.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

	<u>Αντί</u>	<u>Διάβαζε</u>
Σελ. 29, Πίνακας 5, στίχος 10	-	<u>Πηγή: U.N., Statistical Yearbook, 1982.</u>
Σελ. 67, στίχος 1	-	ΠΙΝΑΚΑΣ Π.1

